

ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Ára: 400 FORINT

77. évf. 21. szám 2022. november 15.

Chesván 21. 5783

Körülmetélés

Brisz

a múltban.

S hosszú tátra?

Az utunk régóta kijelölt:

Évszázadok óta ugyanaz az ábra,

Nemzedékről nemzedékre szoros a hám,

Emlékezzünk a szövetségre, megkötötte Ábrahám!

Lefkovics Péter

Kántorkongresszus-megnyitó a Rumbachban

Egy kedves barátom szerint a kántorművész nem más, mint az aláztat művészete. Az előimádkozó a közösség kiüldöttéknél segít közvetíteni könyörögéseinket az Örökkévaló felé – mondta köszöntőbeszédében Heisler András, a Mazsihisz elnöke a Rumbachban a 14. Nemzetközi Kántor Konferencia megnyitóján. Az esemény egyúttal tiszteleg volt annak évfordulójára, hogy 150 éve az akkor elkészült templomot az ősi nagyünnepeken vette birtokba a község.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) és az Európai Kántorok Szövetsége (EJC) együttműködésében rendezték meg a műhelyfoglalkozásokkal, előadásokkal, tanulásokkal, közös imákkal és természetesen koncertekkel gazdagított 14. Nemzetközi Kántor Konferenciát a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában.

Az ünnepélyes megnyitón Kiss Henriett, a Rumbach vezetője köszöntötte a világ számos országából ideérkezett kántorokat, a Mazsihisz megjelent főrabbi-jait, világi és vallási vezetését s a Szövetség minden munkatársát.

Ezután egy roppant bájos produkció következett: a Lauder-iskola Bíró Eszter énekesnő által vezetett Sirim gyermekkórus adott elő különöző számokat, s azt kell mondanunk, a kicsik alaposan kittek magukért: nemcsak remekül énekeltek, hanem begyakoroltak egy olyan koreografált mozgássorozatot is, ami igencsak feldobta a műsorukat. Maga Bíró Eszter is színpadra állt: a Fácska című gyönyörűséges, megható és megkapó jiddis dalt hallottak tőle Varró Dániel költő magyar fordításában.

A résztvevőket a vendéglátók részéről Heisler András, a Mazsihisz elnöke köszöntötte (beszédét külön cikkben közöljük), míg a kántorkonferencia szervezői közül az angol Alex Klein szólt az egységesítésekhez.

Háláját fejezte ki amiatt, hogy a következő hétfőig tartó rendezvény sorozat ebben a gyönyörűen felújított épületben lelt otthonra, majd külön köszöntötte dr. Fröhlich Róbert országos főrabbi, akihez többéves, szoros barát-ság fűzi. Megemlíttette az ugyancsak jelen lévő Deutsch Péter rabbit, akit – mint mondotta – még abból az időből ismer, amikor Deutsch Péter tinédzsereként Izraelben tanult.

Az est legkülönlegesebb eseménye Kardos Péter főrabbi nyilvános „interjúja” volt annak apropóján, hogy a rabbikar doyenje a holokauszt után éppen itt, a Rumbach falai között kezdté énekelni a zsinagóga gyermekkórusában. Kardos Pétert Kiss Henriett „interjúvolta meg”, s beszélgetésükben kiderült, hogy gyermekként Kardos Péter nem mástól tanult, mint Gottschall Jakabtól (1881–1965), a Rumbach-zsinagóga lengyel származású, roppant tehetességgel megáldott karmesterétől. A főrabbi elmondta: Gottschall Jakab szerzeményeit még ma is sokan éneklik szerte a világban, de sajnálatos, hogy ennek dacára a neve nem vált ismertté sem nálunk, sem a nagyvilágban.

Kardos Péter ezután természetesen bemutatta a tudományát, s korát meg-hazudtoló, remek hangon és a rá jellemző, ihlettek módon adta elő a Szim Sálon kezdetű éneket. Hatalmas élmény volt, egyúttal példa mindenazon előtt, aikik erre a nemzetközi eseményre eljöttek: íme, egy kántor kellő gondossággal, odafigyeléssel és gyakorlással túl a nyolcvanon is képes megőrizni csodálatos orgánumát.

A Sirim gyermekkórus és Bíró Eszter

Kardos Péter énekel

Alex Klein

Heisler András

Fotók: Mazsihisz / P. T.

Heisler András beszéde

Hölgyeim és Uraim!

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége nevében tisztelettel köszöntök mindenkit. Megtisztelő számunkra, hogy egy különleges vallási program, a 14. Nemzetközi Kántor Konvent Magyarországot, partnerként pedig Szövetségünkkel választotta.

kohének, a papok az égoálidozatokat mutatták be, a leviták énekkkel, zenéjükkel kísérték a szertartást. A hangszerok használata a Szentély pusztulásával megszűnt, és újabb megjelenése a 19. századig várhatott magára. Az ortodox és a hagyományos konzervatív irányzatú zsinagógákban ma is tilos használatuk az istentiszleteken.

A szétszórás pillanatától, azaz a diaszpóra kezdetétől a templomi szertartások, maga a liturgia óriási változásra ment át. A lerombolt Szentély helyét átvették az imák és közösségi tereink, a zsinagógák.

A zsidó kántor neve cházán. Moga a szó azt jelenti, előrelátó. Mert mindenütt ő volt az, aki az imákat jól ismerte, előre mondta. A cházánra mindenig szükség volt, hiszen a gyülekezetnek csak egy kicsiny hányada ismerte jól az imákat, és ez így van napjainkban is.

A cházán tehát felelős az egész szertartásért, annak rendjéért, pontosságáért, az imák megfelelő módon való tolmai csolásáért. A zsidó imák zenei jellemzői szoros összefüggésben változtak a helyi környezettel. E ráhatásokkal alakultak ki a különöző előimádkozási stílusok, ezek formálták a gyülekezetek szertartási szokásait. Így jött

tek létre a sokszínű liturgiai zenei struktúrák.

Egy kedves barátom szerint a kántorművész nem más, mint az aláztat művészete. Aki előimádkozik, az a közösség küldötte – héberül sliach cibur. Ő képvisel benünköt, ő segít közvetíteni könyörögéseinket az Örökkévaló felé.

Hagyományosan a cházántól elvárjuk, hogy jó zsidó legyen: megbízható és vallásos. Olyan társunk, akire rá merjük bízni, hogy továbbítása ügyeinket a világ Alkotójához. Jó zsidó és jó ember, aki ráadásul képzett a liturgiában és tud énekelni. Jámbor, akiре mindig lehet számítani, és szerény, hiszen nem ő a fontos, hanem azok, akitet képvisel. Önmutogatás nélküli igazi művész.

A művészet mélyégesen személyes, mégis az előimádkozás művészete e személyességen túlmenő megmutatkozás.

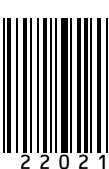
A jámborság és a művészeti magabiztos szereplés és az aláztatos szerénység a személyes és a személytelen terek metszéspontjában helyezkedik el. Ez egy fontos keresztező pont, ahol a formális logika uralma megszűnik, és képekké válunk együtt megindulni a végtelelén.

Hölgyeim és Uraim! Kívánom, hogy itt, a Rumbach-zsinagóágában is történjék meg ez a csoda. Történjék meg itt, az Önök találkozóján, aztán újra és újra a zsinagógaikban. Kívánok a konvent minden résztvevőjének, kedves vendégeinknek tartalmas együttlétet, örömkökkal és áhitattal teli énekleést, a tradícióinkon alapuló, de a jövőt építő közös tanulást. Legyen Isten áldása munkátokon.

14th European Cantors Convention

Rumbach Synagogue, Budapest 2-7 November 2022

The advertisement features a large image of the ornate interior of the Rumbach Synagogue, showing its high ceilings, stained glass windows, and traditional architectural details.

91770133350099 22021

Ha ez az ember nincs, a németek nyerik a második világháborút

Miért bántak mégis így vele?

Minden emberi élet számít. Főleg háborúk idején érezzük ezt. Alan Turingnek 41 év adatott a földön, s valószínűleg részben a bígott törvénykezés okozta a halálát. Megalázták, állásából elbocsátottak és kényszergyógykezeltek egy embert, aki 14 millió másiknak mentette meg az életét.

Alan Turing 1912-ben született Londonban, és már az iskolában kitűnt elkecsesztő matematikai tudásával. Eleve maga tanult meg olvasni 3 hét alatt, a számolással pedig olyannyira nem akadt gondja, hogy kiskorától fejtörököt és feladványokat oldott meg. Figyelemre méltó tudását mindegyik iskolájában nagyra becsülték, kivéve a Sherborne-internátust, ahol inkább a humán tárgyakban ismerték el a tehetségeket – emiatt pedig az érettségin többször is megbuktak. Mindeközben Turing 16 évesen ismerkedett meg Albert Einstein munkásságával, amit nemcsak megértett, de tovább is vezetett. Érettségi bukdácsolása ellenére egyenes út vezetett a Cambridge-i és a Princetoni Egyetemre.

Ugyanakkor már kiskorától látott, hogy nem pusztán intelligenciájában vagy épp kiváló sportteljesítményeiben – a londoni olimpiai versenyutásra csak egy sérülés miatt nem jutott ki – tér el másoktól. Nehezen kódolt a emberi viselkedést, furcsa szokásai voltak, zárkózott, félénk, meg nem értett gyerek és fiatal volt.

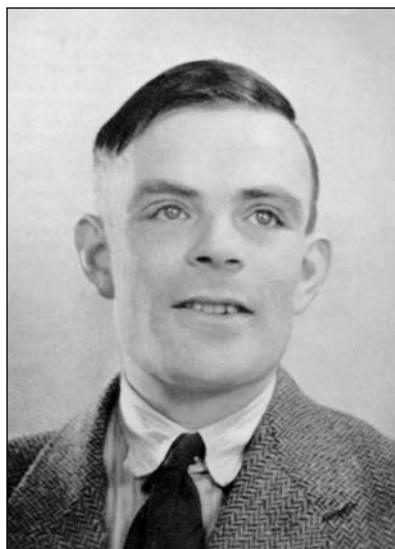
Ma már valószínűleg Asperger-szindrómával vagy valami hasonló betegséggel diagnosztizálnánk, és vélehetően megkapná a képességeihez illő segítséget.

Az 1900-as évek elején azonban Alan Turing csak egy furcsa, időnként nehezen kezelhető fiatal volt, aki egészen addig nem került be „a társaságba”, amíg a második világháború során ki nem választották kódfejtőnek.

Alan Turing és a számítógépfatalálása

Amint kitört a második világháború, a britek minden megpróbáltak, hogy megfejtsek azt a kódrendszeret, amelynek segítségével a németek az egész világ orra előtt kommunikáltak megfejtethetően módon. A támadások időpontjai, helyei, minden ott volt a szövetséges haderők szemei előtt, de feltöreltenül, érthetetlenül. A náciak az Enigma nevű gép segítette ebben, így a britek érthető módon minden megtegették, hogy valamilyen módon rájöjjének a megoldókulcsra. Kémek segítségével kicsempésztek ugyan egy gépet, de nem tudták megfejteni, hogyan kéné használni.

A lengyelek eljutottak egy darabig, de amikor a németek 1939-ben

Alan Turing 1947-ben

öttárcsás változatot kezdtek használni, a szövetségesek ismét lehetetlenül álltak. Ezért létrehoztak egy csapatot, amely a Bletchley Parkban állomásosva csakis ezzel foglalkozott, Alan Turing vezetésével.

A korábban használt módszerekkel ellentétben Turing nekifogott, hogy megépítse egy olyan gépet, ami képes az emberi agynál gyorsabban és komplexebben számolásokat végezni.

Ez a Turing-gép volt a számítógépek elődje. Ha ő nincs, talán most nem olvashatod ezt a cikket.

Alan Turing szerepe a második világháborúban: nélküle talán a németek nyernek

1940-től már a legtöbb német üzenetet meg tudtak fejteni, bár a haditengerészetben használt kódokat csak egy ével később értették meg. Naponta 2500 üzenetet olvastak el, de a megfelelő intézkedéseket úgy hozták meg, hogy a németek még csak ne is sejtsék, hogy kiváló kódprogramukat feltörték. Hihetetlennek tűnik, de egészen a hetvenes évekig sikerült az egész világ elől eltitkolni, hogy az Enigmát feltörték – gondolhatjuk, milyen életre kárhoztatta ez azokat, aki részt vettek a munkálatokban, de nem beszélhettek róla senkinek.

A győzelem után az addig megalakott tíz Colossus számítógépet és a hozzájuk tartozó feljegyzéseket mind megsemmisítették, az egyetlen megmaradt leírást egészen 2000-ig titkosították.

Több vezető politikus is úgy nyilatkozott, hogy Turing munkássága 2-4 ével előbbre hozta a második világháború végét, és nagy hatással volt annak kimenetelére is.

Egy háború utáni amerikai jelentésből kiderül, hogy a kódok megfejtése olyan önbizalommal ruházta fel

a [szövetséges] politikai és hadi vezetést, ami a döntéshozatalra is kihamott. Winston Churchill a királynak azt írta, kódfejtés nélkül a szövetségesek elvesztették volna a háborút.

Turing munkássága a háború után: képesek-e a gépek gondolkodni?

A háború után Turing a National Physical Laboratoryban, később a Manchester Universityn dolgozott, és programozással foglalkozott. Neurális hálókkal, korát messze meghaladva a mesterséges intelligencia elméletének kidolgozásával és biomatematikával töltötte munkaidéjét. Részben neki köszönhetjük a legkorábbi digitális, tárolt programú számítógépek egyikét, a Manchester Mark I-et, illetve azt a Turingtesztet, amely azt segít eldönteni, hogy egy gép képes-e gondolkozni. 1951-ben munkáját azzal ismerték el, hogy a Royal Society tagjai közé választották, két évre rá pedig az egyetem speciális díjat adott át neki. Csakhogy volt a zseniális Alan Turinggel egy kis bökkenő.

Képességeit kihasználjuk, a testét börtönbe vetjük

Alan Turingnek köszönhetően olyan városok léteznek, amelyeket a náci porig romboltak volna. Az egész második világháborúra hatásával volt. Csakhogy ezt senki sem tudta róla, hiszen az aktákat ötven évre titkositották. A nagyközönség csak egy bogaras, megfoghatatlan dolgokkal foglalkozó tudóséknél aposztrofálta, akit ráadásul rajtakaptak azon, hogy homoszexuális prostitúlnak fizet. Az illető betört Turing házába, de a nyomozás során végül a matematikus került a vándlottak padjára, miután beismerte, hogy kapcsolatban állt a sarkon álló ifjúval – minden érdekes, hogy Magyarország online szinonimasztára kereken 25 rokon értelmű szót jelenít meg a prostitúált helyettesítőjeként, s ebből három, a köznyelvből szinte teljesen kikopott az, amelyeket férfira is használhatunk.

A „erdei hájlamokat” az ötvenes években még messze betegségek és törvényszegésnek minősítették.

Azaz Turing bűne megjelent nyomtatásban, kódtörői állását elvezette, s végül választhatott, hogy két évre börtönbe vonul vagy hormonterápiának veti alá magát.

Vajon ki vagy mi vetett véget Alan Turing életének?

Ez akkoriban kémiai kasztrációt jelentett, ami arra volt hivatott, hogy kigyógyítsa őt a normálisról eltérő szexuális vágyairól. Az ehhez használt hormontartalmú szerek természetesen mellékhatásokkal – például depresszió – jártak, de nem tudhatjuk pontosan, vajon ezek, illetve a megbélyegzés okozta állástalanáság, mellőzöttség okozták-e a tudós halálát vagy sem. Annyi bizonyos, hogy 1954. június 7-én a 41 éves férfit holtan találták a lakásában, az ágya mellett egy valószínűleg – a gyümölcsöt sosem vizsgálták meg – ciánnal bevont almával.

A halál okaként öngyilkosságot és ciánmérgezést állapítottak meg, bár Turing anyja váltig állította, hogy csakis véletlen mérgezésről lehetett szó.

Az azonban árnyalja a képet, hogy 2009-ben az akkori brit miniszterelnök, Gordon Brown bocsánatot kért a mindenkor kormány nevében azért, ahogy Turinggel bántak, 2013-ban pedig II. Erzsébet angol királynő posztumusz uralkodói kegyelemben részesítette a tudóst. Erre mondják – bárhogyan is történtek az események Turing halálakor –, hogy eső után köpönyeg.

Fenyvesi Zsófi / Dívány

Tábori hétköznapok

Ismerős hang üdvözölte Feld Ernőt, amikor belépett az internálótábor egyik körletének ajtaján:

Mit keresel itt, kedvenc unokaöcskös?

Nem sokat, Lacikám, lehet, hogy neked jobban megy.

Látogatóiba jöttél hozzáim?

Úgy is mondhatnám, de ez nem egy stác vizit, mert egyelőre nem látom az itteni vendéglátásnak a végét.

Annak én sem. Üdvözöllek, te hóhányó. Mit tettél, hogy idehoztak?

Én csak jó tettem. Maradjon inter uns, én javítottam pár évig a mostani elvtársak és feleségeik karóráját, zsebóráját, falioráját, karkötőit, és látod, így háláják meg...

Nekem ne mondd, Ernő, mert itt a büdös szalmazsáknak is füle van. Józsi, te attadod az ágyadat az unokaöcsémnek, és a tiéd lesz a neki kijelölt ágy, vidd a címkékötöt, majd holnap revanzsálom. Világos, mint a nap, két doboz Terv cigi. A disznóhús minden ebédből, persze csak akkor, ha azt adnak.

Az úgy volt, hogy semmit nem tettem, ami...

Jó, ezt már hallottam.

...azt leszámítva, hogy üzleteltem, százötven dollárnyit...

Meg vagy örülve? Es csak ide hoztak, nem valami akasztófa alá?

Várd ki a végét. Az én kezemben soha nem volt a dolcsi, nem is láttam. Nem örültém meg. Én csak egy rokon segítőprogramot szerveztem.

Na ja, és te a rokon vagy a segítő volt?

Ez is, az is. Tudd, hogy Éviéke disszidált a gyerekkel. Nagyon bánom már, hogy tavaly örököle adtam a doktor úrnak, az új férjnek Gyurikát. Eljutottak Kanadába. Ne kérdezd, hogyan, én sem tudom. Virágnyelven írnak levelet, de nem kanadai címről adj fel valaki, és Éva gyerekkor ismerőse kapja Derecskén a beszámolót, nem én. Ki van ez találva. Merthogy én találtam ki ezt a figurát. És Rákosi egyik volt testőre, Imre, akit még a háború előtti újpesti vagány-éleből ismerek, ő már többször kipróbálta.

Ülj már közelebb, mond el, hogy is megy a te programod?

Jól figyelj! Éváék egy 45 után kiváendorolt unsere öregúrnál bérlelnek szobát. Kettő, külön fürdőjük is van, szóval nem nyomorognak. Az öregnek nagyon smakkol, hogy orvosaknak laknára, jutányos a bérleti díj. De aki itt orvos volt, az ott rögtön nem lesz orvos. Egyelőre ápolóként dolgozik Steiner doktor hárrom síktában. Éva otthon van a gyerekkel, bár az öreg néha vigyáz rá, ha nyelvőrára meg a többire elmegy a volt nejem. Nem veti fel őket a pénz.

Gondoltam, hogy...

Jól figyelj! A házibácsinak itthon él két nagynénje, mindegyik özvegy, beteges satóbbi, itt rokonuk nincs. Az öreg azt találta ki, hogy én adjak havonta pár száz forintot a rokonainak, ő pedig azt beszámítja a lakberbe...

Jó fiú, hol van itt a dollár?

Nem értek, Laci! Én adok forintot, az öreg ott, túl az óperenciáson, ottani dollárra váltja át. Stimmt?

Aha, már értem, nem rossz! De hogy tudta meg ezt a hatóság?

Ivánka Jenő besúgóitól, akit még a segédévekből ismerek. Az egyik esküvői tanúja Évi volt, a másik én voltam, értek? Ő is órás és ékszerész. O többre vitte a szövetkezetben, mert lelkes párttag lett, nem úgy, mint én. Már elnökhegyesített elvártársnak kell szólítani. Én szólítam annak, akiel együtt nőztünk Újpestben? Ráadásul Lusztig Pali, az elnökünk megsúgta, hogy Jenő máshová is szorgalmasan dolgozik... Hová, hová, kettőt találhatsz: súg, besúgja, hogy ki seftel feketén. Szóval ő egy súgócsga. Megtudtam a kihallgatómtól, hogy ő vitte el eddig három kollégát. Én vagyok a negyedik.

Én nem tudom, miivé lett sok unsere. Engem is a leg..., na jó, nem a legjobb kártyaparterem juttatott ide. Figyelj, több hétkig én voltam a janí, csak nyertem, csak nyertem és nyertem. Nem vagyonokat, csak pár százast egy-egy hajnalig tartó partin. Mivel? Huszonegyeztünk. Klein, a hentes, az öccse, a fogász, Fried, a szódás, Schwarcz, a fuvaros, néha Freierné is. Igen, mit kell ezen vihatni? Egy özvegyasszon már miért ne kártyázhatna? És az én kedves feljelentőm, aki nem más, mint a városi rendőrség hadnagya, Glück Ferkó, jobban mondva a már Gyarmati névre hallgató elvtárs. Jól emlékszel, vele már voltunk táborban.

Még javában tartott a nyerő szériám, egyik estefelé beretválkoztam, mosakodtam, öltönyt vettet fel, amikor irgalmatlanul verték a konyhaajtót: kinyitniali, rendőrség. A marhája, gondoltam Glückre, már megint hülyéskedik. Mert néha értem jött parti előtt a rendőrségi kocsijával. Nyitom az ajtót, tényleg ő jött, de nem vidáman és nem egyedül, még hárrom legénye is.

Már mondanám nekik, hogy ne marhuljatok, ám Feri megelőzőtt: Feld László, házkutatási parancsom van, az akciót megkezdjük két hatósági tanú és munkatársam, Czibere Emil főtörzsőrmester jelenlétében. Álljon felre. Áll ám felre az a... De nem tudtam befejezni, mert az a kancsal Czibere vagy ki akkorra ponton lekent, hogy a konyhaasztalt fellöktem...

Találtak-e valamit? Persze, a konyhaszekrény eccájós fiókjában a kanáltartó alatt volt ötven dollár, tízesekből. Nagyon okos vagy, Ernőkém, ötvenért nyilván nem hurcolnak ide, én is tudom. Még kétszázat találtak, ha mondatom igy, az ágyineműtartóban. Már röhögtem kínomban, mert minden ugyanazt az őt darab bankót forgatta, mutogatta, számlolta Glückgyarmati, amit legalább, úgymond, talált. A jegyzőkönyv előre meg volt írva, ki volt töltve, csak alá kellett írni. Szóval ilyenek manapság a mi hittestvéreinkből lett uraságok. Bevadtak.

Nem kellett gyalogolnom a rendőrséggig. Mielőtt a fogdába vittek, Feri bizalmaskodni kezdtett: Laci, ha visszaadod, amit tőlem nyertél az utóbbi egy hónapban, el tudnám intézni, hogy ne legyen bibi, szépen hazasétálhatsz.

Visszaadom, gyere, menjünk a fogdába, itt van a zsebemben a pakli kártya, legyen tíz osztás, és ha te nyersz hat leosztásban, te alszol a fogdában...

Veszettél, ugye?

Nem én, ő...

Laci, hol vagyunk mi egyáltalán, te tudod?

Tarcasn, te tudatlan.

Melyiken? Kis- vagy Nagytarscsán?

Nem mindegy? Megint táborozunk. Elég díszes társaságot gyűjtötték be ide: van itt színes, aki októberben szavalt, van régi pártitkár, tanító, fuvaros, kocsmáros, lelkész, meg ki tudja, még kik. Itt se tudni, meddig tartanak fogva.

Laci, azért nem mindegy, melyik faluban vagyunk, mert ha szabadulunk, én nevet változtatok...

E m l é k o l d a l

KÁCSOR ZSOLT

A nagy BIG: Benedek István Gábor

Az irigykedő utókor

Kortársainkat nem választhatjuk meg, nem cserélhetjük le, de ha szerecsénk van, akkor akadnak köztük

kivételes emberek is, akikért irigyelni fog minket az utókor. Egyetlen közös jellemzőjük: minden korban kevesen vannak.

Tudom, stílusosabb lett volna, hozzá pedig feltétlenül méltóbb, ha egy pesti kávéházban, például a törzshelyén, a Dunapark Kávéházban találkoztam volna vele először, de a valóság prózaibb: Benedek István Gábor személyesen először a Mazsihisz (Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége) egyik közgyűlésén láttam 2016-ban. A közgyűlés hagyományosan a Síp utca 12. szám alatti székház dísztermében volt, ahol a helyszínen csupán kedvesség, csupa báj ember, a magyar újságírás egyik nagy alakja, a kortárs magyar zsidó irodalom jelentős figurája, egy valaha létezett, de már régen letűnt polgári kor és polgári eszmény képviselője.

Igen, BIG-gel beszélgetve az embernek olyan érzése támadt, mintha az 1930-as évek „magyar polgári középosztálynak” egy darabkája maradt volna itt. A „magyar polgári középosztály” kifejezést azért tettem idézőjelbe, mert azt vettettem észre: a magyar társadalom a háború előtti kor polgárságával volta képpen az akkori vígjátékok sztárajait, Karády Katalint, Kabos Gyulát, Jávor Pált azonosítja, ami alighanem felszínnessék. Benedek István Gábor számomra ezt a fajta, régen kipusztult vagy kipusztított embertípuszt jelenti, a művelt, udvarias, tájékozott és szívélyes, míg a világnézetét tekintve megggyőződéses, felkészült, a baloldal felé érzelmileg és értelmileg is elkötelezett polgárt. Nem hiszem, hogy a „magyar polgári középosztály” általában és összességében véve ilyen lett volna, de minden bizonnyal nem kevesen voltak közöttük olyanok, akik ennek az eszménynek megfeleltek.

Habár számomra BIG ízig-vérig pesti, sőt, újlipótvárosi polgár, fontos tudni róla, hogy tótkomlói származású (igen, igen, Závada Pál és Jadviga világa, csak más perspektívából). Braun Hugó és Kohn Rozália gyermekeként abban az évben született, amikor József Attila meghalt. Ezt csak azért mondjam, mert Benedek István Gábor a magyar nyelv, a magyar irodalom, a magyar kultúra bűvölletében cseperdik, az apja odahaza büszkén emleget egy bizonyos Sándor báscit. Ó a híres, távoli rokon, aki egy időben Magyarország első számú írója volt: Bródy Sándor.

A kis BIG hat-hét éves, amikor a rajongva szeretett magyar nyelvtől, magyar irodalomtól, a bűvölletes és gyönyörű magyar kultúrától egy vasúti szerelvénnyel szakítja el. Egy embertelenül telezsúfolt vagonbázárják és külföldre hurcolják. Mit követett el az a kisfiú, hogy lágerrel büntették miattá? Merészelt magyar zsidónak születni, és merészelt kisgyermekként szembesül azzal, hogy ha híres rokona, Bródy Sándor megérte volna, akkor a magyar olvasóközönség a nagy író is felrakta volna egy vonatra: a szabály az szabály.

A zsidósága miatt halálra ítélt magyar kisfiú egy év alatt évtizedeket öregedett, s tán akkor lett belőle örökre az a nagy BIG, akit mi is ismerünk. Az a megértő, sze-

rény és emberséges polgár, akinek földöntűi derűje valóban földöntűi forrásból táplálkozik: megpillantotta az emberi lélek sötét oldalát, ami úgy el van rejte előlünk, mint a Hold mindig láthatatlan, másik fele. Ebbe vagy beleőrül az ember vagy belebölcsül, s legyőzhetetlen lesz, mint a kiválasztott nép szelleme.

Talán kevesen tudják, de a magyar hírlapírás és magyar irodalom számára BIG fedezte föl Bächer Ivánt. A rövid időt élt Magyarország hetilap főszerkesztőhelyetteseként az akkor gimnáziumi tanárként dolgozó Bächert meggyőzte arról, hogy jobb lesz óneki a redakcióban, semmint a tanári szobában. (Bächer Iván a Magyarország után került a Népszabadsághoz Tamás Ervin hívására.)

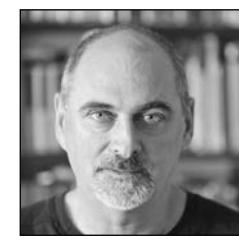
Eddig összesen háromszor ültünk BIG-gel a Pozsonyi úti lakásához közelí Dunapark Kávéházban, és minden héten megtisztelte éreztem magam. Nincsem már Magyarországon, Budapesten kávéházi világ, s ha valami meglé maradt belőle, akkor azt BIG-gel lehet megelmi. Négy-öt évesen, az apjával kezdték kávéházba járni, és rendes

szokását az elmúlt évtizedekben sem hagyt el: tőle magától tudom, hogy 1945-ben, miután a lágerben felszabadultak és hazajöttek, első útjuk a kávéházba vezetett. Figyelem, a kávéház nem kocsma és nem étterem. A kávéház nem kávézó és nem bár, nem borozó és nem söröző, hanem mindenek valamiféle kultúralt keverce.

Napjainkban divatos kifejezéssel azt mondánám, hogy közösségi tér, ahol történetesen kávéit is lehet rendelni, legfőbb rendelhetettségi célja azonban az emberi találkozások lehetőségének megteremtése. A Dunapark ebből a szempontból kíváncs, ráadásul 1938-ban nyílt, szóval van múltja – de főképpen jövője. Amint vége lesz a járványnak és nyit a kávéház, ott fogok ülni BIG-gel, és ettől megtisztelte fogom érezni magamat. Ott fogok ülni, mert levegőt akarok venni: időről időre bele kell körtyolini abba az emberséges kedvességre, ami belőle árad. Mondon, nem más ez, mint földöntűi derű – ráadásul a pincér pont ezt nem írja hozzá a többihez.

(Megjelent: Népszava, 2021. 01. 31.)

BÄCHER IVÁN

BIGiáda

„Jól vagyok, apukám, hál’ istennek, teljesen jól vagyok. Most voltam orvosnál, minden letem rendben van. Csak az a baj, hogy azt mondta, úszszak. Most képzeld el, apukám. Üsszak. Üsszak! Én! Hát hova? Mikor? Miért? Úszni! Hihetetlen. Ne szólj bele, Hajnal! Ott kezdődik, hogy az ember előbb kel föl, mint ahogy azt megszokta. Már az is egy borzalom. Aztán össze kell szedni ruhát, úszónadrágot, hát nincs is úszónadrágom. Ötven éve így járok, zakóban, ingben, nyakkendőben, hogy ne kelljen ilyesmin gondolkozni. Hogy mit vegyek fel. Ebben mehetek bárhová. Most meg spekuláljak, hogy mit pakoljak össze. Úszónadrágot. Az nincs. Soha nem is volt. A kádba minek? Venni kell úszónadrágot. Hol? Úszónadrág boltban? Van ilyen? Én még soha életemben nem vettetem úszónadrágot! Nézd, ez szembejön! Ez hülye! Ne dedálj, apukám, ne dedálj! Ne szólj bele, Hajnal! Mi az, hogy rossz sávban megyek? Régen ez jó volt.”

Így kezdte a volán mellett ülő atyai barátom, BIG a beszédet, miután beszálltam kocsijába a múlt héten, hogy együtt indulunk vissza Pannónhalmáról, ahol a MÚOSZ-kirándulás keretében vétődtünk.

BIG-gel egy évet se dolgoztam egy helyen, de baráságunk – istennek hálá – tizenöt éve töretlen. Ha belegondolok, meg is hőkkenek, mi minden csnálunk már végig, egymás mellett, együtt: munkát, kölönököt, pereket. Vele kapcsolatos sok szép emlékem közül is a legszebbek közé tartozik az a péntek délután, mikor nevelési – nem téritési – céltartalommal Kardos G. György zsinagogálatogatási túrára vittek. És most már voltunk együtt katolikus templomban is. Hazafelé sem volt más dolgom, csak hallatni. Szeretem ezt csinálni, szeretem hallatni őt, mert körülbelül ilyen:

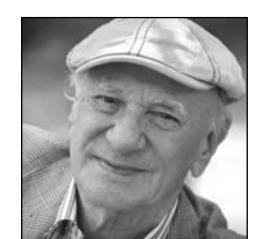
„Aztán el kell menni valami uszodába. Hát hol van itt egy uszoda? Aztán ott le kell vetezni. Az megint egy borzalom. Épp hogy felöltözötök nagy nehézen, s már vetezél is. Tudod, ahogy Arany írja a Híd-avatásban: Unalmas arc, félgy kifestve – / Egy úri nő lomhán kikel: / »Ah, kínos élet; reggel, estve / Öltözni és vetezni kell!« Milen szép. Persze, mire belemész a vízbe, már meg vagy fánya. Ne szólj bele, Hajnal! Nem előzőöm meg. Van időnk. Meg a vonatod? Kérlek, apukám, rákapsolunk. Na szóval, akkor elkezdesz úszni. Hát annál unalmasabb nincsen a világban. Úszol, úszol, és egyre csak azt kérdezed magadtól: mi a lótúrót keresek én itten? Hát mi vagyok én? Hal? Hajó? Kacs? És egyáltalán a víz! Az egy más közeg. Mire azt megszokod, apukám, áh! Azt nem lehet megszokni. Az valami borzalom. Utoljára akkor úsztam, mikor a Szolnoki Néplúgánál voltam. Annyira untam ott magam, hogy kínomban elmentem egyszer úszni. De aztán inkább otthagytam Szolnokot. Mert a vizet nem lehet kírni. Alig várdom, hogy már kimászhatass belőle. Persze addigra már kaptál valami bőrgombát. Ne szólj bele, Hajnal! Mi az, hogy százhattyunnal. Ez a kocsi nem is tud menni annyival. Jé, tényleg. Tud. Nahát, nem is gondoltam volna. Jó kocsi. Akkor meg-törökölök. Hacsak otthon nem hagyad a törököt. Márpedig miért ne hagyad volna otthon. Ki az a hülye, aki törökötől indul el hazulról. Mire szerzel valami rongyat, már meg is fázott. De az is lehet, hogy bőc-t kapsz. Úsztál egy kicsit, hogy ne legyél beteg, s utána ott állsz gombásan, taknyosan, hullásfáradtan. Betegebb vagy, mint valaha. S akkor még hálás lehetsz a sorsnak, hogy nem fulladtál bele a vízbe. Nézz oda, apukám, ez már a harmadik autó, amelyik érve hagyta a lámpáját. Hogyhogy kötelező! Évek óta? Nohát! Most hallom először. Lehet, hogy azért villogtak néha rám. Hát akkor bekapsolom.

Na de azért ezek a papok tudnak élni. Gyönyörű hely volt ez, ugye, apukám. Utoljára vagy harmadik éve jártam itt. Mikor Bábolnára jártam. Akkor a Kirakat című belkerlapnál dolgoztam. A Fazekas Gyurival. Isteni egy lap volt. Tizenkét évet húztam le ott. Azóta szépen kiglancoltak itt minden. Van kilátás is. És ez az Asztrik igazán rendes ember. De hogy egy kávéit ne lehes-

sen meginni, az egy nonszensz. De szép volt a templom is. Nyolcszáz éves. Az is valami, ha nem is sok. Odabenn egy kicsit kínos volt az a telefon. Pont az oltár előtt. De nem tudom kikapcsolni. Ráadásul ez a hülye Kánkán meg belőle. Noch dacu, azt is egy zsidó csinálta. Igaz, a múltkor a zsina-górában szólalt meg, s ott sem örülték neki. Mit csináljak, ha egyszer nem tudom beállítani. Csoda, hogy telefonálni tudok vele. Mióta megvan ez a vacak, nem voltam egy színházban, egy mozinban, egy hangversenyen. Emiatt. Hoppá, ez egy kanyar. Nem is gondoltam volna, hogy itt kanyar lesz. De az volt. No mindegy. Ne szólj bele, Hajnal!

Azért ezek a bencések még tanulhatnak tőlünk egy kis üzletelést. Ezek még mindig ott tartanak, hogy vesznek egy darabka földet, és abból akarnak valamit kihozni. Meg bort akarnak csinálni. Bor! Hát azt venni kell, nem csinálni! Olyan isteni borokat lehet már kapni! Én kecskeméti vagyok, tudom, hogy mire egy szőlő termőre fordul, az minimum öt év. Ha el nem veri a jég az egészet. És miért ne verné? Olyan nincs, hogy öt évig egyszer se essen a jég. Meg ez a levendula, apukám. Levendula! Fantasztikus. Ilyen dolgokkal kísérletezni. A mieink meg csak ülnék egy sötét szobában, és onnan szépen elrendezik a dolgokat. Na megjöttünk. Mi? Hogy mióta vezetek? Harminc év óta. Harmineké éve. Nem, soha. Egyszer belém jött egy hülye. De én álltam. Na szia! Rég utaztam ilyen kellemesen. Ne szólj bele, Hajnal! Csak valahogy keveset beszéltek. Na nem baj, majd legközelebb. Szia, apukám, hívjuk egymást.”

(Megjelent: Népszabadság, 2003. május 10.)

A megren-dült gyász és az érte ér-zett fájdalom sem le-het ok arra, hogy ne tisz-tá z u k : Bächer Iván

nem volt zsidó. Vallási értelemben semmiképpen. Azt is mondhat-nánk: sőt. De azért kötelességünk aláhúzni: szellemiséget tekintve mégicsak annak tartották sokan, és ő is önmagát. Jelentős személyiség volt; jó író, aranyos, egyenes ember; színt hozott az életünkbe és mértéket a gondolatainkba és a tetteinkbe.

Édesapja, Bächer Mihály zon-goraművész persze zsidó volt. Születési értelemben. Aztán ahogy a sorsa hozta, református hitre tért. Akkoriban ez valamiért, valahogyan mozgalommá lett. Elhagyta a mózesi, vagy még pontosabban: az ábrahámi vallást, akárcsak Szerb Antal, Radnóti Miklós, és még sokan mások is. Csak utolag mondhatnánk ment-ségi: mert jött Horthy, Hitler, és veltük és általuk a munkaszolgálat, a gettó, a láger, Auschwitz.

A család megőrizte az emléket: az aktusra a Szabadság téri református templomban került sor, ott, ahol most Hegedűs Lóránt ölt pá-lástot. Az ifjú zeneművész ennek igérdebe behívta, legfeljebb fehér karszalagot húztak a karjára.

Fia, Iván, aki íróvá lényegült, gyakran szóba hozta ezt, miként édesanyját is fölidézte, aki elhívott építésmérnök lett.

Ivánt 1989-ben ismertem meg. A Magyarország című hetilap tár-cairót keresett, s főszervezetőn engem bízott meg: kérlek fel e tisztségre alkalmass személyt. Azonnal Faragó Vilmoshoz, az Élet és Irodalom főszervezetőhelyetteséhez fordultam. Vili Újkígyószon született, mondhatni, a szülőfalum szomszedságában. Barátsággal ajánlotta Ivánt.

– Ha nemek nem hiszel – mondta –, kérdezd meg Kardos Gyurit.

Kardos G. György, az Avraham Bogatir hép napja című regény nagyszerű írója egy Erzsébet híd környéki délután sétájára hívott társul. Vagy ötször került meg az egyetemet, mire elmondta, mit lát ő az ifjú történelemtanárban. Mert Iván akkor az volt, a Móricz Zsigmond Gimnáziumban. Csak egyszer-egyszer, véletlenül vetett papírra pár kezű sort, néhány tárcait, egy librettót, azaz ha – így mondta – rendszeres feladata volna a tárcaírás, szárnyakat kaphatna.

– Egy holnap Krúdy Gyula! – biztatott Kardos G. György. És hozzátette, hiúságomat legyezgetve: – Azért nem lesz akárm egy leendő, igazi írót a pályára segíteni!

Napokig jártam Bächer Iván nyakára. Tízszor telefonáltam. Mindig nem mondott. „Szeretek tanítani” – magyarázta.

Aztán eszembe jutott a mentő kérdés: „Mennyit keresel?” Megmondtam. Szégyenletesen kevés pénzt kapott. A háromszorosát ígérettem.

Másnap felhívott. Igent mondott.

Hát így kezdődött. Közeli, jó barátok lettünk.

Egy pénteken meglátogatott Kardos Gyuri. Vágya támadt arra, hogy Bächerrel, hárman, templomba menjünk. Zsinagógába, „Van szefárd imaház?” – kérdeztem. Mondon: nincs. Orthodox is csak egy volt.

Elmentünk a Vasváribá. Akkoriban jött Budapestre Oberlander Baruch rabbi Amerikából. Bächernek nagyon tetszett, hogy Bródy Sándor emléktábláját látta. Mondon: nincs. Orthodox volt.

Beálltunk az utolsó padsorba. Gyuri lelkét, szellemét, minden sejtjét átjárta a kavóné, az őszinte, mély áhitat. Folytak a könnyci, rázta a zokogás. Hosszú percek múltán nyugodott csak meg. Iván szintén megrendülten állt, figyelte a szertartást és a bárátját, aki csak jóval később mesélte el, milyen felkavaró érzés volt minjánban imádkoznia, halani a davenolás ősi hangjait, és elmondani a kádist. Gyuri a fel-szabaduló Palesztinában volt katonája, éppen akkor, amikor az ország Izraellé lett.

Kardos Gyuri nincs már közöt-tünk.

És most Iván ment el. Lelke mélyén zsidó volt. Ősi zsidó. Sok-sok barátja, a kultúrája, az érdeklődése, a mentalitása révén zsidó volt. Egy ízben, amikor színész barátaival fellépett a Spinoza színpadán, tudni lehetett: a dalokat, a kuplékat ő válogatta különös gondjal. Az összekötő szöveget műves figyelemmel varázsolta a nézők, a hallgatók elé. Akkor értem meg: az én barátom igazán méltóvá vált arra, hogy – kissé kimenekítve a mai Egy

ZSIDÓ VILÁGHÍRADO

Franciaország

Mulhouse-ban az ott 1929 és 38 között fórabikként tevékenykedő René Hirschler és felesége, Simone nevét kapt a zsidó temető bejárata előtti kis terület.

A német támadás megindulásakor René Hirschler az internálótáborok vezető rabbijává nevezte ki. Segítette a német zsidók szökését, akikre a megszállás után azonnali deportálás várta. Simone részt vett férje mentőakciójában, és elkísérte veszélyes útjaira. Simone Hirschler mintegy ezer támogató beszervezésével elérte, hogy az internáltak legalább havonta egyszer élelmiszer-csomagot kapjanak. A házaspárt 1943 decemberében tartóztatták le, és különböző francia táborokban törént fogva tartásukat követően 1944 februárjában Auschwitzba vitték őket. Simone 1944. április végén a haláltáborban pusztult el. René Hirschler 1945 márciusában, röviddel a felszabadulás előtt, egy SS-őr gyilkolta meg az ebensee-i koncentrációs táborban.

A fórabi a francia ellenállási mozgalom elismert résztvevőjeként megkapta az Ellenállás Emlékérmet és más kitüntetéseket. Nevét a „Franciaországért meghaltak” közé sorolták.

1962-ben René Hirschlerről neveztek el Strasbourgban – ahol 1939-ben főrabbinak választották – a Béke-zsinagógához vezető utat.

Horvátország

Andrej Plenkovic miniszterelnök a holokaust kérdésével és az antiszemitaizmus elleni harccal foglalkozó különleges tanácsadónak nevezte ki Sara Lustigot. Sara édesapja, az Eszéken született Branko Lustig – aki gyerekként több koncentrációs tábort is megjárt – neves horvát zsidó filmrendező volt, részt vett többek között a Schindler listája című film elkészítésében is. Sara Lustig jogászi és politikai tanácsadói végzettséget szerzett. Tanulmányait New Yorkban és Londonban folytatott. Korábban Vesna Pusic külügyminiszter, majd Kolinda Grabar-Kitarovic köztársasági elnök tanácsadójaként dolgozott. A politikusnő tavaly az IHRA (Nemzetközi Holokaust Emlékezeti Szövetség) horvát delegációjának helyettes vezetője volt.

Horvátország az első olyan ország, ahol nemzeti nyelvre is lefordították és kiadták az IHRA ajánlásait és más dokumentumait. Az IHRA soros elnökségét 2023-ban Horvátország fogja ellátni. Andrej Plenkovic korábban a közelmúltban látogatást tett az Egyesült Államokban, ahol találkozott Ronald S. Lauderrel, a Zsidó Világkongresszus elnökével is. Lauder mélkütt a horvát kor-mánya a zsidó közösséggel kialakult jó kapcsolatát és Sara Lustig tanácsadói kinevezését.

A balkáni országban 1.500-2.000 hittestvérünk él.

Belgium-Litvánia

Fülöp belga királynak és feleségének a közelmúltban tett litvániai látogatása alatt a brüsszeli Zsidó Múzeum és a vilniusi Vilna Gaon Zsidó Múzeum képviselői együttműködési megállapodást kötöttek. Az egyezmény ünnepélyes aláírásnál Matild királyné is jelen volt. A megállapodás alapján sor kerül közös kutatásokra, dokumentumok cseréjére és más programokra. A tervezet között szerepel a vilniusi gettó plakátjainak bemutatása is Brüsszelben.

Rudi Vervoort, a brüsszeli régió miniszterelnöke szerint a kiállítás a látogatókkal megismerteti a litván zsidók tragikus sorsát a német megszállás alatt. A két világháború között Vilnius lakosságának 35-40 százaléka zsidó volt. A várost gyak-

Franciaország. Az új tér ünnepélyes átadása

Horvátország. Ronald S. Lauder és Andrej Plenkovic találkozója

Belgium-Litvánia. A zsidó világ egyik legnagyobb tudosa, a Vilnai Gáon

ran az Északi Jeruzsálem névvel is illették.

1939-ben mintegy 260.000 zsidó lakosa volt az országnak, aiknek közel 95 százalékát a nácik meggyilkolták. Jelenleg mintegy 3.500-4.000 hittestvérünk él Litvániában.

Törökország

A zsidó közösség hetilapja, a Salom – melyet Avram Leyon tekintélyes újságíró alapított – 75 éve, 1947 októberében került először az olvasók kezébe. Kezdetben négy oldalon, ladino nyelven jelent meg, és elsősorban vallási kérdésekkel foglalkozott.

1984-ben tulajdonosváltás történt, ami a lap arculatában is változásokat hozott. A cikkek ettől kezdve törökül jelentek meg, de a szerkesztőség rendszeresen kiadt ladino nyelvű mellékleteket is. Újdonság volt az is, hogy az újság politikai, gazdasági, társadalmi és más kérdésekkel foglalkozó írásokat is elkezdt közzölni. A Salom terjedelme 16 oldalra növekedett, ami új szerzők megjelenését is lehetővé tette.

Az ötezer példányban megjelenő lapot néhány profi újságíró szerkeszti, de széles támogatói tábora van. A szerkesztőség alapelvei közé tartozik: a zsidó identitás megőrzése, a közösség fennmaradásának segítése, a Izrael iránti érzékeny hangvétel és a Törökország iránti lojalitás.

Törökország. A török közösség legszínesebb hetilapja

Hitelessége és írásainak minősége miatt a Salomnak tekintélyes helye van a török médiában.

Kovács

Az OR-ZSE és a Scheiber diákjainak továbbképzése a volt ravensbrücki lágerben

Az Élet Menete Alapítvány és az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (OR-ZSE) együttműködésének eredményeként a közelmúltban az OR-ZSE két közösségszervező szakos hallgatója is meghívást kapott a ravensbrücki koncentrációs tabor emlékhelyén tartott továbbképzésre – írja az egyetem honlapja. Rajtuk kívül részt vett a képzésen a Scheiber Sándor Gimnázium két tanulója, a kazincbarcikai Szalézi Szent Ferenc Gimnázium tanára és két diájkája, valamint a pécsi Leővey Klára Gimnázium egyik tanára is.

Az évente megrendezett képzésen a résztvevők a helyszínen tanulmányozhatják a hazai köztudatban kevésbé ismert egykorú koncentrációs tábor, hogy az új ismeretek birtokában továbbbadassák az információkat szűkebb-tágabb közösségeikben.

A 11 fős kis csoportot az Élet Menete Alapítvány részéről Csepregi Janka, Faragó Lili és Király Kinga szervezik, a helyszín és az események jó ismerői vezetik. Az OR-ZSE két hallgatója Suhajda Attila és Herczeg Róbert volt, aikik a szakmai gyakorlatukat korábban az Élet Menete Alapítványnál végezték.

A csoport két napot töltött a ravensbrücki emlékhelykomplexum és a tematikus kiállítások megtekintésével. Egyénileg és páros workshopokat alkottak dolgozták fel a sokszor sokkolónan ható ismereteket. Egy-egy helyszín felkeresése vagy téma-kör feldolgozása után minden közös beszélgetésekre került sor – ezeket elmélyítve az új ismereteket és feloldva az esetleges pszichés hatásokat.

A ravensbrücki koncentrációs táborról röviden azt kell tudni, hogy ez volt a náci birodalom legnagyobb, nők részére kialakított lágere, mely 1939-től 1945-ig üzemelt. Szép fekvése (a közelí tóvidék és a fenyőerdők) miatt korábban üdtölő- és pihenőhely volt – ez a kontraszt a mai napig kettősséget ébreszt a látogatóban.

Nem csillapodott Európában a zsidókkal szembeni gyűlölet

Az Európa Tanács jelentése szerint a járvány eredetével kapcsolatos összeszűcsökkel-elméletek mindenekelőtt az ázsiai származású emberek megbékelyezésével, valamint antiszemita gyűlöletkeltéssel jártak.

A koronavírus-járvány okozta társadalmi egyenlőtlenségek mélyülése, a faji, vallási, illetve szexuális kisebbségek elleni gyűlölet, valamint a terrorizmust szembeni küzdelem jelentették a legfőbb kihívást Európa számára tavaly – közölte az Európa Tanács rasszizmus és intolerancia elleni szakértői bizottsága (ECRI).

A strasbourgi székhelyű, 47 tagállamot számláló Európa Tanács szakértői a faji megkülönböztetés ellen meghirdetett nemzetközi nap alkalmából készített jelentésükben kiemeltek, a pandémia okozta válság negatív hatást gyakorolt az emberi jogok érvényesülésére Európában. A járvány eredetével kapcsolatos összeszűcsökkel-elméletek mindenekelőtt az ázsiai származású emberek megbékelyezésével, valamint antiszemita gyűlöletkeltéssel jártak, írja tudósításában az MTI.

A jelentés szerint a világjárvány által aránytalanul érintett csoportok közül a romák helyzete romlott leginkább. Kiemelték: a távoztatás sok roma gyermeket zárt ki az iskolai részvételből az internethez és a számítógéphez való hozzáférés hiányára miatt. Az Európában illegálisan tartózkodó migránsok és menedékkérők különös nehézségekkel küzdöttek, ugyanis társadalombiztosítás nélkül nem tudtak igénybe venni az alapvető egészségügyi szolgáltatásokat, ami növelte kitétő ségéket a koronavírus-fertőzésnek.

Fokozott erőszakkal és ellenségeskedéssel szembesültek a szexuális kisebbségekhez tartozók közül azok, akiknek a rendkívüli intézkedések vagy anyagi helyzetük miatt vissza kellett költözniük elutasító családjukhoz. A kijárási tilalom idején nőtt, egyes esetekben megháromszorozódott a számukra fenntartott segélyhívó központok felkeresése. A szakértők kiemeltek, hogy az LMBTQ-közösségekkel szembeni jogait kétségebe vonó lékgör bizonysos európai országokban teret nyert, ami véleményük szerint összefügg a populista és homofób politikai retorikával.

Az évet a korábbiakhoz hasonló mértékben jellemzette a rasszizmus, az antiszemizmus és az iszlám vallásukkal szembeni gyűlölet, az úgynevezett iszlamofobia. Az esztendő folyamán kibontakozott Black Lives Matter (A fekete életek is számítanak / BLM) mozgalom feltártja, hogy a faji megkülönböztetésen alapuló rendőri visszaélések továbbra is jelentős mértékben érintik a kiszolgáltatott csoportokat, illetve megerősítette az intézményes rasszizmussal kapcsolatos aggályokat Európában. A fajgyűlölet rejtett vagy nyílt megjelenése az állami és magánszektorban rontotta az általános bizalmat társadalmi szinten és a bűnöldözésben egyaránt.

A szakértők szerint a vallási alapú terroristák akciói száma is növekedett Európában. A korábbi évekhez hasonlóan tavaly sem csillapodott az európai zsidóság ellen érzett gyűlölet, a zsidóknak továbbra is erőszakkal, fenyegetésekkel kell szembenézniük.

A jelentéstevők emellett aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy a Párizsban, Nizzában, Bécsben és másol elkövetett támadások további gyűlöletet szíthattak, és kirekesztést eredményezhetnek a muszlimokkal szemben. A muszlimellenes rasszizmus az integrációra és befogadásra fókusztáló erőfeszítések meg-hiúsulásának kockázatával jár, és még jobban radikalizálhatja a fiatal muzulmánokat Európában – figyelmeztetett a szakértői bizottság.

Antiszemita rongálás a franciaországi Herrlisheim zsidó temetőjében 2004-ben

IZRAELI SZÍNES

SZÍNES

Benjámin Netanjahu, a régi-új miniszterelnök

Menopauza után, beültetett petefészkekkel szült egy vallásos nő

Az orvos sírva fakadt, amikor meglátogatta a 46 éves nőt és a kisbabát; szerinte a siker azt jelenti, hogy a gyermekvállalási éveket meg lehet hosszabbítani.

Cvia a klimax után szült, amit a 20 ével korábban lefagyasztott petefészkekben beültetése tett lehetővé. Visszafordították nála a menopauzát, és most egészséges kislánynak adott életet. A babát Eskarnak nevezte el: a bibliai szó ajándékot jelent, olvasható a Kibic cikkében.

A 46 éves, vallásos nő a húszas éveiben fagyasztotta le a petefészket, amikor rákkal diagnosztizálták.

Revel, a nőgyógyászat és a szülészet vezető specialistája nem sokkal a rák diagnózisa után találkozott Cviával. „Azt mondta neki, hogy agresszív keoterápiára van szüksége, ami árthat a petefészkeinek” – emlékezett vissza.

„Cvia vallásos zsidónő, akinek fontos volt, hogy gyermeket lehessen, hogy amikor engedélyt kapott [az etikai testületektől], eltávolítottuk a jobb petefészket a csontvelő-átültetés előtt.”

Akkoriban még csak elméletben volt lehetséges, hogy az egészséges petefészket visszaültessék a páciensbe, miután felépült a rákból. 2016-ban egy dubaji nő volt az első, aki gyermeket szült petefészek-retransplantiáció után, de azóta több száz terhesség jött létre világszerte ilyen módon – igaz, egyik esetben sem volt a petefészek két teljes évtizedig lefagyasztva, írja a Times of Israel.

A petefészek visszaültetése és a menopauza visszafordítása után azonban Cvia spontán esett teherbe.

„A szülés után meglátogattam az otthonában, és örömkönnyekben törtem ki, arra gondolva, hogy egy hús-vér kisbaba születhet laboratóriumi álmokból” – téte hozzá Revel.

„Ez nemcsak világrekord, hanem annak a lehetőséget is felveti, hogy a jövőben egy nő rutinszerűen sokkal idősebb korban is teherbe eshet. Sőt, azt sugallja, hogy a módszer alkalmat nyújthat a menopauza tényleges megelőzésére.”

Cvia, a kislánya és az orvosa

Eltűnhet a partok egy része a tengerszint emelkedése miatt

A klímaváltozás következményeként megemelkedő vízszint fontos infrastruktúrákat, ipari és katonai létesítményeket is veszélyebe sodorhat.

A legújabb kutatások azt mutatják, a tengerszint Izrael partjainál 2050-re akár egy méterrel, 2100-ra 2-2,5, 2150-re pedig öt méterrel is emel-

kedhet. Ezek a számok Noga Kronfeld-Schor professzor, a környezetvédelmi miniszterium vezető tudósához járó magasabb tengerszint-emelkedést vetítenek előre, mint ahogy azt az eddig ismert adatok alapján sejteni lehetett, olvasható a Kibic írásában.

A vízszint emelkedése a sarkkörök

Tel-Aviv tengerpartja

Fotó: Radoslaw Botev / Wikimedia Commons

és Grönland jégtakaróinak olvadási sebességétől függ. A jégolvadás pedig a globális felmelegedés, illetve az azt befolyásoló üvegházhatású gázkibocsátás mértékétől. Izrael partjainál a tengerszint az elmúlt 30 évben néhány millimétert emelkedett folyamatosan, az utóbbi időszakban begyűjtött adatok azonban komoly aggódalmat keltettek a szakemberek körében.

A Háárec cikke szerint amennyiben megvalósul a fentebb leírt mértekű vízszintemelkedés, Izrael elvezetheti tengerpartjai egy részét. A probléma azonban sokkal súlyosabb lehet annál, mint hogy kevesebb hely lesz a fürdőzésre. A tengerszint ilyen arányú emelkedése Izrael olyan létfontosságú infrastruktúráit is veszélybe sodorhatja, mint a sótalanító üzemek, az erőművek, a csatornahálózatok, a kikötők, valamint a tengerparti katonai létesítmények.

A tengerszint-emelkedés környezeti károkat is okozhat, parti sziklagátlak omolhatnak be, de a patakok mentén a tengervíz akár több száz méterre is benyomulhat a szárazföld belseje felé, nagyobb területeket elárasztva. Ez a talaj szikesedését és a partok közelében lévő mezőgazdasági területeket károsodását is okozhatja.

Az utóbbi időszakban több olyan térképes szimuláció is készült, amelyek azt próbálják bemutatni, milyen mértékű tengerszint-emelkedésnél hogyan alakul át Izrael tengerpartja, és mely térségek kerülhetnek majd víz alá néhány évtized múlva. Az Izraeli Térképzési Központ által készített szimulációk kékkel a jelenlegi part vonalát, pirossal pedig egyméretes vízszintemelkedéssel számolva a 2050-re várható part vonalat jelölték be. Az amerikai Climate Central szimulációjában pedig különböző tengerszint-emelkedések beállításával a térképen pirossal jelölik a víz alá kerülő területeket.

Dov Zviely professzor, a Ruppin Akadémiai Központ tengertudományi tanszékének dékánya szerint a tengerszint-emelkedés következményei súlyosabbak lehetnek, mint amiket a szimulációk mutatnak.

Az általunk ismert és megszokott strandok nagyrészt elmosónak és elűnnek, a tenger pedig eléri a sziklák lábát. Aki Tel-Avivban a séta-nyon tartózkodik, az egyenesen letud majd menni a lépcsőn a tengerhez. Ezenkívül a patakok torkolatát és környékét, például a Haifai-öböl környékét és Tel-Aviv északi részét, a Jarkon térségében előlni majd a víz – mondta a szakember a Háárecnek.

Pam Pearson, az International Cryosphere Climate Initiative igazgatója szintén boruláton nyilatkozott a lapnak: Látjuk, hogy a tengerszint emelkedésének üteme gyorsul, és a rendelkezésinkre álló adatok szerint Izraelben körülbelül kétnéhány tengerszint-emelkedésre kell felkészülni 2100-ra. A nagy jégtáblák lassan reagálnak, de ha egyszer elmozdulnak, nagyon nehéz megállítani őket.

Izraelnek egyelőre nincs olyan, kellő költségvetéssel és hatáskorrel rendelkező kormányzati szerve, amely a tengerszint emelkedésével és annak hatásával foglalkozna. Noga Kronfeld-Schor és munkatársai a környezetvédelmi miniszteriumban azon vannak, hogy ez megváltozzon a jövőben. Ennek érdekében a vezető tudós nemsokára a kormány elé viszi a legújabb kutatási eredményeket a témaban.

A Háárecnek nyilatkoztak önkormányzatok, kormányzati szervek, kikötők, erőművek és az izraeli hadsereg képviselői is, aik zömében azt köszöttek, hogy tudatában vannak a helyzetnek, próbálnak felkészülni, és vizsgálják a lehetséges megoldásokat a tengerszint várható emelkedése kapcsán.

Fegyverekkel nem, de egy előrejelző rendszerrel segítik Ukrajnát

Izrael felajánlotta, hogy segít Ukrajnának egy korai előrejelző rendszer kifejlesztésében, de fegyvereket nem biztosít – közölte Beni Ganc védelmi miniszter.

„Az Ukrájnban szembeni politikánk nem fog változni: továbbra is támogatjuk a nyugatot és kiállunk mellette, de fegyverrendszeret nem fogunk biztosítani. Arra kérünk az ukránokat, hogy osszák meg velünk az igényeikre vonatkozó információkat, és felajánlottuk, hogy segítünk egy élementő korai polgári előrejelző rendszer kifejlesztésében” – mondta Ganc az EU-tagállamok izraeli nagyköveteinek tartott tájékoztatóján, írja a Kibic a Jerusalem Post nyomán.

A korlátozások és különféle operatív megfontolások miatt azonban hangsúlyozta, hogy Izrael nem fog fegyverrendszeret szállítani Ukrajnának.

Ganc azt követően beszél erről, hogy Dmitri Kuleba ukrán külügyminiszter azt mondta, hogy Izraelről légyelődelmi rendszereket fognak kérni. „Ha Izrael politikája valóban az, hogy következetesen fellépjen Irán romboló akciói ellen, akkor itt az ideje, hogy nyíltan Ukrajna mellé álljon” – mondta Kuleba.

Izrael eddig elutasította, hogy katonai segítséget biztosítson Ukrajnának, mivel attól tart, hogy ez negatívan befolyásolná az együttműködést Izrael és Oroszország között a szíria légtérben.

„Izrael támogatja Ukrajnát, a NATO-t és a nyugatot, és kiáll mellettük, ezt már a múltban is elmondta, és ma is megismételjük. Izrael politikája, hogy humanitárius segélyek és élementő védelmi felszerelések szállítása révén támogatja Ukrajnát” – mondta Ganc. „Azt tervezem, hogy felülvizsgálok és jóváhagyok egy újabb segélycsomagot, ahogyan azt a közelműltben is tettük” – tette hozzá.

Miután Oroszország iráni gyártmányú drónokkal vett célba polgári infrastruktúrákat, Ukrajna nyomást gyakorolt Izraelre, hogy fegyverrendszerrel vagy légyelődelmi rendszerekkel lássa el őket.

Ganc megerősítette, hogy Jeruzsálem figyelemmel kíséri Irán részvételét az ukrainai háborúban, annak ellenére, hogy Teherán tagadta, hogy Shahed 131 és Shahed 136 drónokkal látta volna el Moszkvát.

„Úgy látjuk, hogy Irán drónokat biztosít, és a közeljövőben további fejlett rendszereket is szállíthat. Az irániak módszeresen hazudnak az ilyen felszerelések eladásáról” – mondta a védelmi miniszter, hozzáteve, hogy ugyanez a fajta iráni részvétel zajlik az egész Közel-Keletről.

Izrael a top 5 ország között, ahol a legrosszabb dolgozni?

Magyarország is megelőzi egy héjelű a zsidó államot egy friss felmérésben.

A kutatások szerint Izrael a munakörülmények és a juttatások tekintetében az öt legrosszabb ország között található.

A listát a William Russell nemzetközi biztosítótársaság állította össze. A vállalat részletes elemzést adott a rangsorok indokolásáról egy nagy adatbázis alapján, írja a jpost.com nyomán a Kibic.

A lista szerint a munakörülmények tekintetében a legrosszabb ország Mexikó, ahol a munka és a foglalkoztatás pontszáma 10-ből 0,47. Ez az „alacsony béréknek, az éves szabadságok és a munkaszüneti napok hiányával, valamint a hosszú munkavégzésnek köszönhető. Szisztematikusan megkérlik a munikaórakra vonatkozó szabályokat és a munkavállalói jogokat az országban.”

Mexikó után az Egyesült Államok következik – vagyis a világ második legrosszabb munkavállalási országa – 2,37 ponttal a 10-ből a garantált születési szabadság, a fizetett munkaszüneti napok és az éves szabadság hiányával.

A lista harmadik helyén Görögország áll 2,89 ponttal a munkavállalói jogok védelménél hiányával, az alacsony fizetések és a hosszú munkaidő miatt. Utána Dél-Korea következik 3,23 ponttal, végül Izrael 3,62 ponttal. A zsidó állam után alulról a 6. helyen Magyarország található.

És hogy mely országokban a legjobb dolgozni a világon? Dániában, Finnországban, Norvégiaiban, Ausztriában és egy szomszédos kelet-európai országban: Szlovákiaiban.

Tanárok tüntetnek Tel-Avivban magasabb bérékért és jobb munkakörülményekért

Fotó: Tomer Neuberg / Flash90

AKI BELEHALT A MELLŐZÖTTSÉGBE Szomorú levél Kabos Gyulának

Sokszor magam előtt látom, ahogy az imádott, nagybetegek feleségével egymásba karolva, lassú, megfontolt léptekkel mennek a New York-i Central Parkban.

Körülöttük megannyi ember, de egy sem tudja, hogy az a meggyötört tekintetű férfi a sápadt, törékeny aszszony mellett néhány éve még Magyarország ünnepelt komédiája volt. Magam előtt látom azt is, ahogyan próbálja eladni a kint élő magyaroknak az önéletrajzi kötetét. Kedves uram, ötven cent a könyv ára, dedikálva is csak 1 dollár. Igen, Kabos, tudja, Meseautó, Hypolit, a lakáj... Nem tudja? Aztán ment tovább a New York-i forgatagban. Fent az óriásplakáton mosolygó amerikai sztárak, lent pedig a nyüzsgő ember tömegben minden idők egyik legjobb színésze, végiglenül magányosan. A pénz amúgy lakbérre kellett, meg gyógyszerre a feleségének. Megalázó.

Pedig évekkel korábban mindenki Kabos poénjain nevetett, keresték a társaságát, ön pedig lubickolt a sikerben. Aztán minden megváltozott. Eleinte nem is értette, hogyan forradhat elő, hogy Budapesten tüntetést rendeznek egy film bemutatója után, mert túl sok zsidó szerepelt a filmben... Aztán szép lassan megfagyott a levegőön körül. Nem véletlen, hogy a fiát, Istvánt már ekkor Londonba menekítette, hogy aztán 1939 januárjában szívszorító búcsút vegyen Magyarországtól. Aki ott volt, sosem feledi. Últ az indulásra váró vonatban a Keleti pályaudvaron. Az újságírók miatt próbált mosolyt csalni az arcára, még mondott is egy-két poént, aztán kettesben maradt a feleségével kupéban. És csak ültek a fájdalmat csöndben és mindenket éreztek, lehet, hogy utoljára látják a magyar fővárost...

Persze tudta, menni kell. És igaza volt, hiszen ha marad, meglehet, munkaszolgálatosként fagy halára vagy egy koncentrációs táborban végzi, mint megannyi ember. Menne kellett, s talán még hitt is abban, hogy a kint élő magyarok majd tárta karokkal fogadják és megélhet abból, hogy őn Kabos Gyula, a híres nevetető, akinék egy grimasztál is dőltet a nevetéstől a nézők. Mikor végül New Yorkba ért az óceánjárat, boldog volt, mert egy helyi újság azt írta, megérkezett Magyarország Charlie Chaplinje. Az is volt. Itthon már más írtak az újságok önről. A Függetlenség nevű például azt, hogy elment a „tömény zsidó”... Angolul nem beszélt egy szót sem. Mikor megkerdeztek öntől, mégis hogyan akar így boldogulni, ezt válaszolta: „Jól beszélek angolul, csak az a baj, hogy itt, Amerikában senki sem érti

meg, mit akarok mondani. Ellenben Pesten istenien megéltém ezzel az angoltudással.” Talán még nevetett is hozzá. Tipikus Kabos-poén volt. Csak az élet sajnos nem olyan, mint a filmeken...

Ezt aztán őn is hamar belátta. Szívszorító volt például az a levélke, amit az egyik pesti ismerősének írt egy New York-i szállodából. Munka nélküli, kiábrándultan. „Remélem, mikor hazajövök, meg fogom tudni venni a házat, ahol laktam, és kidobom a háziurat.” Közben a felesége beteg lett, ön pedig ott állt pénz és önbecsülés nélküli. Mikor lefeküdt aludni, elhúzta a függönyt, hogy ne világítsonak a szemébe a neonreklámok. Befelé fordult, és álmában talán újra itthon járt. Valamelyik menő pesti lokálban lépett fel, zúgott a vastaps, majd az újságíróknak mondott néhány poént, mert mindenki Kabost akarta hallani. Aztán felébredt. Arra, hogy a felesége inni kér, és arra, hogy olyan kilátástan az egész. Nincs pesti lokál meg vastaps, ugyanazok az újságírók már gúnyolódnak önnön odahaza, és senki sem kívánca Kabosra.

Belehalt a mellőzöttségbe. Mondjuk ki. Belehalt, hiszen kint nem kapott szerepeket, annyi pénzt tudott csak összeszedni, hogy megvegye a gyógyszereket az asszonyak, meg legyen hol lakniuk. Várhatal volt, hogy feladja, várhatal volt, hogy belebetegszik. A rideg New York-i hotelszobában éjszakánként sokszor eszébe jutott az egyik öccse, Máríusz is, aki az I. világháború alatt halt meg a fronton. Szegények voltak. Egy szobában lakott az összes gyerek. Önnek az idősebb jogán jutott az ágy. Máríusz, a csöndes, nagydaráb testvére egy apró díványon aludt. Mikor éjjel hazatér és feloltotta a lámpát, mindig azt láttá, a hatalmas nagy test ott fekszik azon a kicsi, kényelmetlen díványon. Aztán Máríusz már nem feküdt ott többé, meghalt a fronton. Ön pedig mit nem adott volna azért, hogy csak egyszer az életben azt mondhassa az öcsikének,

gyere, aludj te az ágon! Jó lesz nem kí a dívány.

Ne szépítük, belehalt abba, hogy el kellett mennie innen. Mikor 1941-ben a rosszullét után a kórházban kapott tüdőgyulladás elvitte egy másik világra, Amerikában senki sem kapta fel a fejét, hogy meghalt Kabos Gyula. Itthon nyúlfarknyi hírben azért lehozta nemelyik újság. Olyan lapok, amelyek évekkel korábban még egész oldalas hirdetésekben hozták: holnaptól a mozikban Kabos Gyula új filmje, jegyek elővételben itt és itt... Jellemző módon még a nevét is elrontották a sírkövén. Kobasnak írták, így később évtizedekig hiába keresték a sírját a magyarok, nem találták. Azóta viszont már itthon pihen.

Tudja, számonra az a legfájóból, hogy soha nem mondták önnéki, hogy bocsánat. Bocsánat azért, hogy elbánt önnel a történelem, az emberi gyűlölet. Pedig mondani kellett volna, segríteni, karon fogni és kirángatni a mély depresszióból. Senki sem tette meg, hiszen ön ott volt a nagy vízen túl, a közönsége viszont itt maradt, és örölt, hogy megúszta éle a világháborút. Bocsánat. Talán ez az egy szó hiányzott ahhoz, hogy ne adjon fel.

Persze tudom én, ma már minden rendben van. Nem is olyan messzire innen egy színpadon szerepel az imádott játszótársakkal, Gózon Gyulával, Csortos Gyulával meg a többiekkel. Az előadás telt házzal megy, hatalmas sikerrrel, majd a színház előtt kioszt néhány autogramot a rajongóknak, aztán hazamegy. Otthon az ajtóban várja a felesége. Puszt ad, az arca nem sápadt és beesett, a nappaliban pedig Istvánka ugrik a nyakába, szervusz, apa felkiáltással. Aztán lefekszik aludni. Oldalra tekint, és egy hatalmas, kényelmes ágyon ott fekszik Máríusz, a kisöccse. Nagyon nyújtózkodik, és mosolyogva azt mondja: szia, bátyus, jó, hogy megjöttet! Szívmelengető kép. És ez már örökké így marad...

Nyugodj békében, Kabos Gyula!

Újságmúzeum

Az EU antiszemizmus elleni küzdelemre irányuló stratégiát terjeszt elő

Az antiszemizmus minden formája összeegyeztethetetlen az uniós értékekkel és az európai életmóddal, ezért az Európai Bízottság uniós stratégiát terjeszt elő az antiszemizmus elleni küzdelem fokozására és a zsidó élet jövőjének előmozdítására – közölte Margaritisz Szkínász, az európai életmód előmozdításáért felelős uniós biztos Strasbourgban.

Margaritisz Szkínász az Európai Parlament plenáris ülésének keretében tartott sajtótájékoztatóján elmondta, mivel az antiszemizmus aggasztóan Európában és világ más részein, a stratégia hárrom pillér köré csoportosuló uniós intézkedéseket határoz meg. Az antiszemizmus valamennyi formájának megelőzésére, a zsidó élet védelmére és előmozdítására, valamint a kutatásra, az oktatásra és a holokausztról való megemlékezés összönzésére összpontosít.

Tájékoztatása szerint a stratégia javasolja az online vállalatokkal kialakított együttműködés fokozását az interneten megjelenő antiszemizmus visszasorítására, a nyilvános helyek és imahelyek hatékonyabb védelmét, valamint a jelen antiszemizmusával foglakozó európai kutatási központ, továbbá egy, a

holokauszt helyszíneiből álló hálózat létrehozását.

„Ezeket az intézkedéseket azok az uniós erőfeszítések is erősítik, amelyek arra irányulnak, hogy az EU vezető szerepet vállaljon az antiszemizmus elleni globális küzdelemben. Tartozunk ennyivel a holokauszt során életüket vesztett millióknak, a túlélőknek és a jövő nemzedékeinek” – fogalmazott.

Az uniós biztos beszélt arról is, hogy tíz zsidó emberből kinek úgy vél, hazájában erősödött az antiszemizmus. Elmondta, a probléma kezelésére az Európai Bízottság uniós forrásokat mozgósít, valamint támogatja a tagállamokat az ezzel kapcsolatos nemzeti stratégiáik kidolgozásában és végrehajtásában. Támogatja továbbá a megbízható bejelentők és zsidó szervezetek

Egy macskán múlt volna

a Titanic sorsa?

A legenda szerint az állat megérezte a tragédiát

Kering egy legenda, miszerint egy Jenny nevű macska megérezte, mi lesz a Titanic sorsa, de senki nem hallgatott rá. Egy embert kivéve, aki így az életét köszönheti az állatnak – ha a történet igaz.

1912. április 14-ét soha nem felejtje el a történelem, olyan mély nyomat hagyott a Titanic tragédiája. A Titanic megismétlhetetlen. A mai technika még nagyobb hajók megpéntését teszi lehetővé, de azóta sem tudott egy óceánjáró sem a Titanic nyomdokaiba lépni. Tragédiájával kapcsolatosan pedig minden napig születnek új teoriák és látnak napvilágot új információk.

Bizonyára láttad már James Cameron filmes szupereposztát a Titanircról, de egész más szemmel nézed majd újra, ha megisméréd a következő érdekkességet, amely szintén a hajóhoz köthető. Eszerint könnyen lehet, hogy egy állat előre megjósolta, a hajó el fog süllyedni. Nevezetesen Jenny, a látnoki képességekkel rendelkező macska.

A Titanic tragédiája megakadályozható lett volna?

Ezt azért így nem jelentenénk ki, de érdekes elméletek keringenek egy titokzatos macskáról, a hajó állítólagos vándorvendégéről.

A Titanic fedélzetén 2240 ember mellett nagyjából egy tucat háziállat is tartózkodott. A hajó kutyái – amelyek közül csak háromnak sikerült elhagynia a süllyedő hajót – a tragikus történet érdekes hozzájáravá váltak. Kevésebben tudunk a macskáról, amely a hajó utolsó napjaiban a legendák szerint a fedélzeten tartózkodott.

Mint a Titanic-saga oly sok más vonatkozását, Jenny, a macska történetét is kérdőjelek övezik, leginkább ez a két, egymásnak ellentmondó változat terjedt el.

Az egyik legenda – az óceánba veszett patkányvadász

A Titanic kóborló macskája, amely még Belfastban csatlakozott a hajóhoz, nem részesült ugyanolyan első osztályú bánásmódban, mint azok a kutyák, amelyek gazdáikkal együtt szálltak fel az óceánjárra.

Jenny hajómacska volt, ami azt jelenti, hogy szabadon kószálhatott a fedélzeten, így kényerére-kedvére segíthetett kordában tartani a patkánypopulációt is. Mivel senki sem tudta becéspeszni őt egy mentőcsónakba – ahogyan a két szerencsés pomeráni és egy pekingi kutyát –, Jenny története valószínűleg nem happy enddel végződött. A macska soha nem került elő, miután a hajó elsüllyedt az Atlanti-óceánban, így feltehetően Jenny is meghalt.

A másik legenda – a kiscicák mentése mint rossz ómen

Egy másik, Jennyhez fűződő legenda azonban derűsebb színben tünteti fel a macska életútját. Violet Jessop stewardess arról számolt be, hogy a macska 1912. április elején, a Titanic New Yorkba indulása előtt egy alomnyi kiscicának adott életet. A Jenny nevet is Jessop adta neki. Jenny a hajóra lépve a konyhai részleg egyik kényelmes zugát foglalta el, ahol egy Joseph Mulholland nevű fríjtő (egyes forrásokban Jimnek is nevezik) gondoskodott rólára és újszülöttjeiről.

A történet egy fordulata szerint azonban Jenny nem sokáig tartotta az utódait az óceánjárón. Amikor a Titanic elhagyta Belfastot, és Southamptonban kikötött, hogy felkészüljön első útjára, Mulholland állítólag látta, ahogy a macska egyenként a szárazföldre szállítja a kiscicáit, és ő maga sem jön vissza. A legénység tagja ezt rossz ómennek vette, és – hallgatva az állat összörei – engedte, hogy a hajó nélküle induljon el. Néhány nappal később sajnos mind Jenny, mind Mulholland megérzései megalapozottak bizonyultak, mert a katasztrófa bekövetkezett.

Hallgatni kellett volna a cicára?

E a legenda alapján a Titanic vándormacska képes volt előre látni azt, amit építői, legénysége és mindenki más teljesen lehetetlennek tartottak. A Titanic veszett. Amellett, hogy a történet szerint Jenny így megkímélte a cicáit és saját magát a halálról, ha az utasok hallgatnak az állati összönre, emberek százai menekültek volna meg.

Ezt az optimista történetet ugyan soha nem erősítették meg, de amíg Jenny valódi sorsa valószínűleg örök rejtély marad, addig a Titanic látnoki képességekkel felruházott hajómacskájának legendája tovább él.

Ebből is látszik, hogy bármilyen mesét kerektünk a legendás hajó története köré, legyen az szerelmespár, barátság vagy éppen egy állati sztori, a Titanic neve és sorsa még mindig érdeklő az világot.

Berényi Bianka / Dívány

egész Európára kiterjedő hálózatának létrehozását a jogellenes online gyűlöletbeszéd felszámolására, valamint az online antiszemita tartalmakat célozó ellenőrzésre.

Szkínász kijelentette: az Európai Unió gondoskodik arról, hogy különböző forrásait ne lehessen olyan tevékenységekre fordítani, amelyek gyűlöletre és erőszakra használhatók, többek között a zsidó néppel szemben. Az EU erősít az antiszemizmustelleni küzdelemben terén Izraelkel kialakított együttműködést, és világszerte előmozdítja a zsidó örökség újjáélesztését – tette hozzá.

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke kijelentette: „Ma arra vállalkunk kötelezettséget, hogy Európában előmozdításuk a zsidó életet annak teljes sokszínűségében. Azt szeretnénk, ha közösségeink szívügyüknek tekintenek a zsidó élet kérdését. Ennek így kell történnie. A stratégia nagy előrelépést jelent abban a tekintetben, hogy miként lépünk fel az antiszemizmussal szemben. Európa csak akkor virágzhat, ha zsidó közösségei biztonságban érzik magukat, és boldogulnak.” (MTI)

Miért harcolt 300 zsidó katona Hitler oldalán a világháborúban?

A második világháború alatt Finnország volt Németország egyetlen európai szövetsége, ahol a zsidó lakosságot nem érte tömeges üldözötés és deportálás, sőt, 300 finn zsidó katona vállvette harcolt a harmadik birodalom erőivel – a meglepő szövetségre az „ellenségem ellensége a barátom” elv adott okot.

Sztálin meg akarta kaparintani Finnországot

1939. november 30-án, miközben a világ Lengyelország német lerohanására figyelt, a Szovjetunió váratl

Hitler és Carl Gustaf Emil Mannerheim, a finn hadsereg parancsnoka találkoznak 1942-ben Fotó: New York Times Co / Getty Images Hungary

nul nagyszabású támadást indított Finnország ellen – Sztálin célja a katonai akciójával a korábban 110 éven keresztül az Orosz Birodalomhoz tartozó ország bekebelezése volt. A Finn Nagyhercegség 1917-ben vált függetlenné, majd néhány hónapos polgárháborúban a németek által támogatott „fehérek” legyőzték a szovjet-orosz segítséget élvező „vörösek”; a következő évtizedekben az önálló Finnország rendezett, polgári demokratikus állam lett, a szomszédos kommunista nagyhatalommal azonban kölcsönösen feszült maradt a viszony.

A téli háborúnak nevezett konfliktusban a Vörös Hadsereget 1 millió gépgépgyverrel felszerelt katonát, 3000 tankot és 3800 repülőgépet vett be a finnek ellen, akik minden össze 250 ezer fővel, 30 harckocsival és 130 repülővel szálltak szembe az invázióval – mindenki gyors és maszszív szovjet győzelemre számított, a létszámban, felszereltségen és technikai fejlettségen is jócskán alulma-

radt finnek azonban meglepetésre szívósan ellenálltak, és megszorongatták az ellenséget. A szovjeteket meglepték a joges, fagyos Finnországban tapasztalt éghajlati és földrajzi környezetek, ellátási hiányval küzdöttek, a szládáni tisztogatások során eltávolított katonai vezérkar helyett pedig frissen végzett, tapasztalatlan parancsnokok irányították a hadműveletet.

A harcoknak végül az 1940 márciusában megkötött moszkvai béke vett véget, melyben Finnország lemondott területe kb. 10 százalékáról, köztük Karéliáról; eközben Adolf Hitler áráz szemmel figyelte az ese-

meglepődve figyelték, ahogy a zsidó katonák a felnémet jellegű jiddis nyelven beszéltek egymás között. A két fél egyenrangúként tekintett egymásra, a németek pedig a visszaemlékezések szerint – legalábbis újdon-sült bajtársaik előtt – megpróbáltak minél jobban elhatárolni a hitleri antiszemita eszméktől, és bizonygatni, hogy ők „nem olyanok, mint azok odahaza”.

A finn zsidó katonák úgy fogták fel a kelletlen szövetséget, mint kényszerű, de sajnos elkerülhetetlen dolgot, a közös ellenséggel szembeni összefogást; emellett többségük egyáltalán nem volt tiszta az azzal, hogy a Német Birodalom mindenben szisztematikus tömeggyilkosságok sorozatát követi el a kontinens más részein, zsidók és más alacsonyabb rendűnek tekintett népcsoportok millióit küldve a halálba.

Három zsidó katona – köztük egy nő – még a náci Németország legmagasabb katonai kitüntetését, a vaskezelést is megkapta hősies bátorsága jutalmaként, azonban minden hárman visszautasították azt. Egyikük, Leo Skurnik kapitány felettesének azt üzente, mondja meg a németeknek, hogy kitörölhetik a zsidó s. g. g. et a plecsnijükkel.

Nyolc embert deportáltak összesen az országból

A Finnországban élő civil zsidó lakosságot sem érintette semmilyen megkülönböztetés, zaklatás, mentesítések a gettózás és a deportálások alól. Ugyan egy alkalommal Heinrich Himmler személyesen látogatott el Helsinkihez, hogy rendezze „a finn zsidó problémát”, vagyis rábeszélje a kormányt a zsidósággal szembeni megkülönböztető törvényeket, amelyeket az országban tényleg életbe léptetésére, ott azonban tájékoztatták, hogy nincs az országban semmilyen „zsidó probléma”, és ezért nem is szükségesek hasonló intézkedések. A németeknek ekkor már igen rosszul állt a szénájuk a háborúban, ezért figyelmüket és erejüket inkább a frontonakra koncentrálták, és nem firtatták tovább az ügyet.

Az egyetlen, zsidókkal szembeni finnországi atrocitás 1942 novemberében történt, amikor a német hatóságok követeltek az országban mindenre lelt, Ausztriából és máshonnan származó, nem finn állampolgárságú zsidók kiadatását. Az akcióban végül minden 8 menekültet deportáltak, akik mindenjában az auschwitzi taborba kerültek, és csupán egy személy élt közük a vészkoraszokat.

Barátokból ellenségek: sikeresen kiűzték a németeket

Hároméves kíméletlen háborút követően 1944 szeptemberében a finn és a szovjet csapatok fegyverszünetet kötöttek egymással, a konfliktus patthelyzetet ért véget, egyik fél sem tudott jelentősebb területeket megszerezni a másiktól. A finnek ezt követően addigi szövetségesek ellen fordultak – akik akkoriban már korántsem álltak annyira jól a háborúban, mint 1941-ben –, és megkísérítétek a németek kiűzését az országból. A lappföldi háborúnak nevezett időszakban a korábban együtt harcoló felek a fronton ellenére oldalára kerültek, a finnek alig 7 hónap alatt sikeresen visszasorozták Norvégiába a német egységeket.

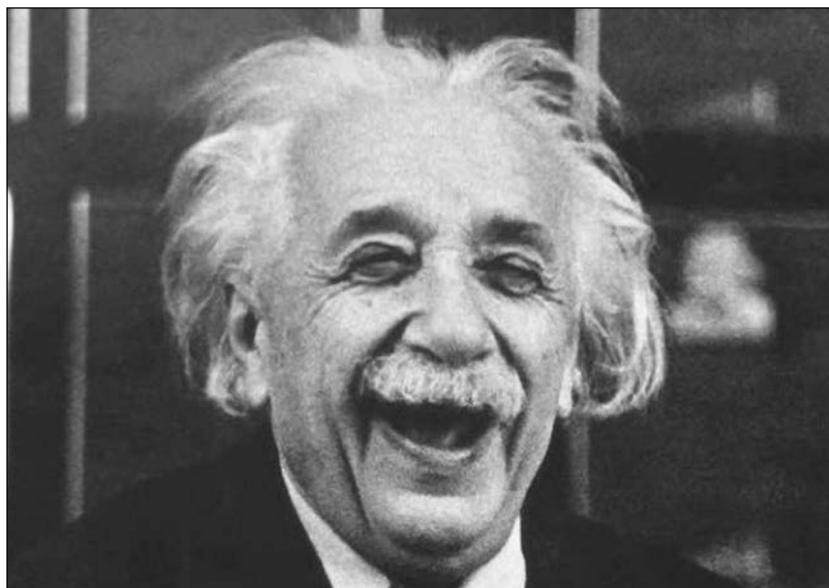
A 300 zsidó katonából 23-an oda-vesztek a 6 évig tartó háborúskodásokban; a finnek többsége hősként tekint személyükre, nevük minden évben bekerül a finn izraelita naptárba, mások ugyanakkor elítélik a náci-kártvaló kollaborációkat, ahol gyakran kíváncsian kukkanthatnak be a részekben, ahonnan végignéztek az izraelita szertartásokat, vagy

Rudolf Dániel / Dívány

Einstein-múzeumot hoznak létre a fizikus hagyatékából

Múzeumot emelnek a Jeruzsálemi Héber Egyetem területén Albert Einstein hagyatékának elhelyezésére – jelentette a Jediót Ahronót című újság hírportálja, a Ynet.

Az egyetem givát-rámi kampuszán fogják létrehozni az új jeruzsálemi kulturális intézményt, amelyre a kormány hatmillió dollárt (több mint két és fél

milliárd forintot) ígért, az egyetem pedig ennek a kétszeresét gyűjtí össze adományozóktól.

Einstein az egyetem egyik alapító atya volt és az intézmény máshol élő kormányzója. minden idők egyik legjelentősebb elméleti fizikusa 1955-ben, 76 éves korában hunyt el Amerikában.

Hagyatékát, amely Roni Grosz kurátor szerint 85 ezer darabból áll, Einstein a Jeruzsálemi Héber Egyetemre testálta. Ez jelenleg a világ legnagyobb Einstein-gyűjteménye.

A leendő, a nagyközönség számára online is elérhető múzeum nemcsak ott hont nyújt majd a teljes Einstein-archívumnak, hanem „innovatív tere lesz a tudományos és technológiai oktatásnak” is az egyetem közlése szerint.

„Az új intézmény a legkorábbi kiállítási technikákkal, tudományos bemutatókkal és eredeti dokumentumokkal fogja ábrázolni Einstein hozzájárulását a tudományhoz, felfedezéseinek hatásai mai életünkre, közleli tevékenységét és élete kulcsfontosságú történelmi pillanatait” – hangsúlyozták.

A létesítményben bemutatják azt is, hogy Einstein személye „milyen mélyen összefonódott a zsidó nép sorsával, Izrael Államával és a jeruzsálemi egyetemmel”.

A múzeumban rekonstruálják a tudós könyvtárát és irodáját, ahol eredeti dokumentumokkal is találkozhatnak az érdeklődők.

Einstein relativitáselmélete forradalmasította a fizikát, a tudós emellett jelentősen hozzájárult a kvantummechanika elméletéhez, és munkásságáért 1921-ben elnyerte a fizikai Nobel-díjat.

(Shiri Zsuzsa, MTI)

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségesen váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddig gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulók jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

NAPTÁR

November 18., péntek Chesván 24. Gyertyagyűjtés: 3.46

November 19., szombat Chesván 25. Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 4.54

November 24-25., csütörtök-péntek Chesván 30. – kiszlév 1. Újhold

November 25., péntek Kiszlév 1. Gyertyagyűjtés: 3.40

November 26., szombat Kiszlév 2. Szombat kimenetele: 4.49

APRÓ-HIRDETÉS

Közös képviselő, társasházkezelés! Tapasztalat, referenciák! Társasházak takarítását és kisebb kerti munkákat vállalunk! Dr. Bíró Anna, 06-70-505-9394, Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. 06-20-932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu

Órajávítás, faliorák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

Könyvek, teljes hagyaték, kerámia, CD, hanglemez, retró tárgyak stb. vétele készpénzért. 06-20-9378-592.

Heumann macesz rendelése országosan (kósér, strasbourg főrabbinátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

ÚJ ÉLET
a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszervező:
Károly Péter
Olvasószervezők:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre: 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUH
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsíkok: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szédes, tördeles:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomda munkák:
Prime Rate Kft.
ISSN 0133-1353

A Mátészalka –Hollywood tengely

Mátészalka 16 és fél ezer lakosával Szabolcs-Szatmár-Bereg második legnépesebb városa, Nyíregyháza után. A megyében a második világháborúig jelentős zsidó közösségek működtek többek között Kisvárdán, Újfehértón és Nagykállóban. Saját kötődéssel is rendelkezem a területhez: egyik dédnagyapám Balsárol származott. Cikkem témaja mégis Mátészalka, aminek a legfőbb oka az, hogy számos, zsidó szempontból is érdekes esemény és személy kapcsolódik a településhez.

Az első zsidók 1772-ben telepedtek le Mátészalkán. A II. József által végezetettséghez köthető népszámláláson 60 zsidót írtak össze a településen, ami az akkori lakosság valamivel több mint 5 százalékát jelentette. Az izraeliták lélekszáma rohamosan növekedett, 1828-ban már 237, 1880-ban pedig 738 szalkai zsidót számláltak.

Mátészalkát a fény városának is nevezik. Egy testvérpár, bizonys Schwartz Mór és Jakab, 1864-ben gyártelepet hozott létre 2000 holdas birtokukon, ahol gőzmalom, szeszgyár és olajút is működött. 1888-ban a mai Magyarország területén elsőként e telepen, valamint a Schwartz (Szalkai)-villában gyulladt fel a villany. Érdekes adat, hogy a főváros csak öt évvel később kapott áramot. (A villamosítás 75. évfordulóján, 1963-ban a Magyar Posta emlékbélyeget bocsátott ki. A szalkaiak olyannyira büszkék rekordjukra, hogy 2003 óta minden évben fényfesztivált rendeznek.)

A villamosítás bevezetése előtt 15 évvel láta meg a napvilágot Cukor Adolf, vagy ahogyan Hollywoodban ismerik, Adolf Zukor, a Mátészalkától 70 kilométerre található Ricse nevű településen. Adolf és testvére szüleik korai halála után Mátészalkára kerültek nagybátyukhoz, ahol Adolf 4 polgárit végzett (egyes források szerint fűszerinasként tevékenykedett ekkor). A nagybácsi, bizonys Liebermann Kálmán rabbi, abban bízott, hogy unokaöccsei követik pályáját. Bánatára Adolf a tanulás helyett Abaújszántóra ment dolgozni. 16 éves korában határozta el, hogy az Egyesült Államokba vándorol. 1891 márciusában érkezett meg New Yorkba, ahol rengeteg fizikai munkát követően megalapította saját szőrmegyárat, s 30 évesen már jómódúnak számított.

1903-ban unokatestvére, Max Goldstein kereste meg azzal, hogy adjon neki kölcsönt egy moziával befektetéshez. Goldstein sikerkel járt. Zukor 1904-ben betársult egy ilyen cégre, amely háromperces moziáktatásokat kínált egy penny bedobása fejében. Valamivel később megvásárolta a Les Amours de la reine Élisabeth című francia film forgalmazási jogát, és ezzel 1912-ben hatalmas nyereségre tett szert. Még abban az évben megalapította a Famous Players in Famous Plays Companyt. 1914-ben megnyílt 3500 férőhelyes mozipalotája Los Angelesben, szintén ekkortól már évi 30 film elkészítésére alkalmas csapattal dolgozott. Az azóta is működő Paramount Picturest 1916-ban alapította meg (1933-ig más nevet viselt a vállalat). A filmtárgyi sikereket és kudarkokat élt meg, amit 1972-ben A keresztapa forgalmazása stabilizált pozitív irányban. A filmes mogul, aki 1949-ben életművéért Oscar-díjat kapott, 1976-ban, 103 évesen hunyt el Los Angelesben.

A mátészalkai mozi neve napjainkban: Zukor Adolf Filmszínház.

Még egy fényes betű a Hollywood tábláról

Schwartz Manó Mátészalkán született és élt, amíg el nem vette feleségül Klein Ilonát. A pár a jobb élet reményében vándorolt az Egyesült Áll-

lamokba, ahol szabóműhelyt nyitottak. Hárrom fiuk született, közülük a legidősebb Bernard, vagy ahogy a szlávban ismerik, Tony, Tony Curtis. Az Oscarra jelölt, kétszeres Golden Globe-díjas színész büszke volt magyar származására. Első ízben 1985-ben látogatott hazánkba, akor Mátészalkát is felkereste, majd 1988-ban ismét ideutazott. Alapítványt hozott létre a Dohány utcai zsinagóga felújítására, és a Mátészalkai sül rekonstrukcióját is támogatta.

2021 nyarán Jamie Lee Curtis, Tony Curtis szintén színész lánya látogatott Mátészalkára, ahol megtekinthet az édesapja életéről szóló ideiglenes kiállítást, valamint a helyi zsinagógát is felkereste, ahol egykor nagyszülei imádkoztak.

A Hollywood feliratot jelenleg felújítják, az emblematikus tábla 2023-ban lesz 100 éves.

Felhasznált források:

<https://infostart.hu/bulvar/2021/06/09/jamie-lee-curtis-mateszalkan-sokkal-tobb-dolog-kiderult-mint-amennyit-eddig-tudni-lehetet>

Halmos Sándor: Szatmár vármegeye zsidósága – A Szabolcs-Szatmár-Beregi Megyei Levéltár Kiadványai
https://hu.wikipedia.org/wiki/Tony_Curtis

Adolf Zukor
<https://mateszalka.hu/>

Miklós Dóri

Miért szerencsébbek egyesek másoknál?

Van rá tudományos válasz

Hand: The Improbability Principle (A valószínűtlenségi elv)

Világnézetünk, jólléünk, sőt még az agyműködésünk is megítélhető az alapján, hogy szerencsések vagy szerencsétlennek tartjuk-e magunkat. A szerencsébe vetett hit kéz a kézben jár a kontrollérzettel, az optimizmussal és a szorongás alacsony szintjével. Ha hiszünk a saját szerencsénkben, és például magabiztosan és nyugodtan érkezünk egy randira, akkor vonzóbbnak tününk a partner számára.

A szerencse érzése arra ösztönözhet, hogy keményebben dolgozzunk és alaposan tervezünk.

John Maltby pszichológus összefüggeszt talált a saját kudarcba vetett hit, valamint a kreatív gondolkodás és a problémamegoldási stratégiák alkalmazási képessége között.

„Azok az emberek, akik kudarcosnak élik meg az életüket, jellemzően nem vettek még részt pozitív eredmények eléréséhez szükséges folyamatokban” – mondja Maltby.

Hoz is erre egy nagyon egyszerű példát. Nyomtatás közben a nyomtatóból kifogy a tintá. Egy szerencsés embernek van tartalék patronja a biztonság kedvéért, mert előre gondoskodott róla. Amikor a patron kifogy, azzal nyugtázza az esetet: „Huh, mekkora máz, hogy épp nemrég vettetem egy tartályot!” Egy sikerten ember azonban nem tervez előre, nem végzi el a szükséges kognitív folyamatokat, és amikor nyomtatás közben kifogy a patron a nyomtatóból, arra következtetésre jut, hogy megint milyen szerencsétlen.

Szerencse a munka világában

Victoria Prowse közigazdász megfigyelése szerint a szerencse gyakran hatással van a karrierre is. Egy állás megszerzésének sikere függött attól is, hogy a toborzó mennyi időt töltött az önéletrajzunk tanulmányozásával, és attól is, hogy tetszett-e neki a ruhánk színe az interjún. Ez a tanulság komoly következményeket von maga után.

Victoria Prowse és David Gill közgazdászok úgy vélik, hogy a szerencséhez való hozzállás még a nemek közötti különbségeket is megmagyarázhatja a munkaerőpiac. Kísérletet végeztek egy olyan játékkal, amely ügyességet és szerencsét is igényel. Az eredmények nagyon érdekesek voltak: a nőket jobban elkezdetlenítette a kudarc, mint a férfikat. A kudarc után a nők hajlamosak voltak kisebb erőfeszítéssel hozzállni a játék következő fordulójához.

Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy egy kudarcos interakció továbbgyűrűzhet egy újabb elszállászt lehetsége a jövőben. Ezek a kis kudarcelmények könnyen felhalmozódhatnak és jelentőssé nőhetnek. Így már érthető, hogy a személyes beállítódás nagyon fontos szerepet játszik a szerencse megértésében.

De van az a mondás, hogy a szerencse forgandó. Vajon a véletlen események mennyire játszanak közre mindebben?

A szerencse forgandó – fogadjuk meg!

Képzeljünk el egy kis parkolót az iroda közelében. Az egyik kollégá autóját mindenig a bejárat mellett látjuk, a mázlistá minden nap megsprrolja a gyaloglást. Alan Kirman közigazdász a játékelmélet alapján magyarázza meg ezt a jelenséget.

Ha valaki gyorsan talál egy parkolóhelyet a munkahely közelében, másnap már a korábbitól kisebb sugarú körben keres magának helyet. Ha viszont nem sikerül gyorsan megtalálni a jó helyet, akkor a keresési sugar fokozatosan nő.

Most pedig próbál meg kitalálni, hogy kinék az oldalára szegődik a szerencse, amikor a munkahelyhez közeli parkolóhelyek megtalálásáról

Ha az emberek szerencsésnek tartják magukat, nagyobb valószínűséggel választhatnak kihívást jelentő feladatokat, amelyek mellett ki is tartanak

Fotó: Antonio Guillem / Getty Images Hungary

van szó: akinek elsőre is összejött, vagy akinek nem?

Talált, süllyedt: azoknak kedvez a szerencse, akik minden adnán esélyt neki, és a közeléi parkolókat nézik meg először.

Most pedig tegyük fel, hogy az élet, akárcsak a parkolóhely keresése, egy zéró összegű játszma, vagyis valakinek a győzelme a másik veszteségével jár együtt. A szerencsénk körforgása átfordulhat valaki más kudarcának a körforgásává, és ez az utóbbi számára bosszantó csak.

„A szerencsétlen emberek megszokták, hogy nagy távolságban keressék a parkolóhelyeket, és a szerencsés embereknek hagyják a helyeket” – magyarázza Kirman.

A szerencse sem mindig hasznos

Persze nem minden jó, ha hiszünk a saját szerencsénkben. Sok esetben a szerencsérzet a valós biztonság kárára megy. Azok az emberek, akik életük során több szerencsés fordulót éltek át, gyakrabban vállalnak hatálmas, sőt meggyondolatlan kockázatot. Egy tapasztalatlan bűvár például a saját életével fizethet, ha sokkal inkább hisz a szerencsében, mint a saját objektív képességeiben.

A szerencse igenis tuningolható. Csak kövessük a megérzéseinket, állunk optimistán a dolgokhoz, és ne rágódunk a hibáinkon. Mindig jusszon eszünkbe a fent említett parkolási eset: ha alapból alább adunk, akkor sosem kapjuk meg azt, amire valóban vágyunk.

A kudarc feldolgozása

Sokkal nehezebb azonban megtanulni, hogy ne rágódjunk azokon az eseteken, amikor nem voltunk épp a szerencse fiai. Kutatások igazolják, hogy azok az emberek, akik erőszak áldozatai lettek vagy balesetet szenvedtek, bekerülnek a „Miért pont én?” vagy a „Mit csinálok rosszul?” kérdések hatására alá. Ezek a kérdések maximum akkor segíthetnek, ha tanulságra vezetnek, és általuk elkerülhetővé válnak a hasonló helyzetek. De sajnos nagyon nehéz kikerülni ebből a nyomasztó spirálból, sokan tejesen belecsavarodnak, és minden az önostorozás mellett irigykedésben ütközik ki.

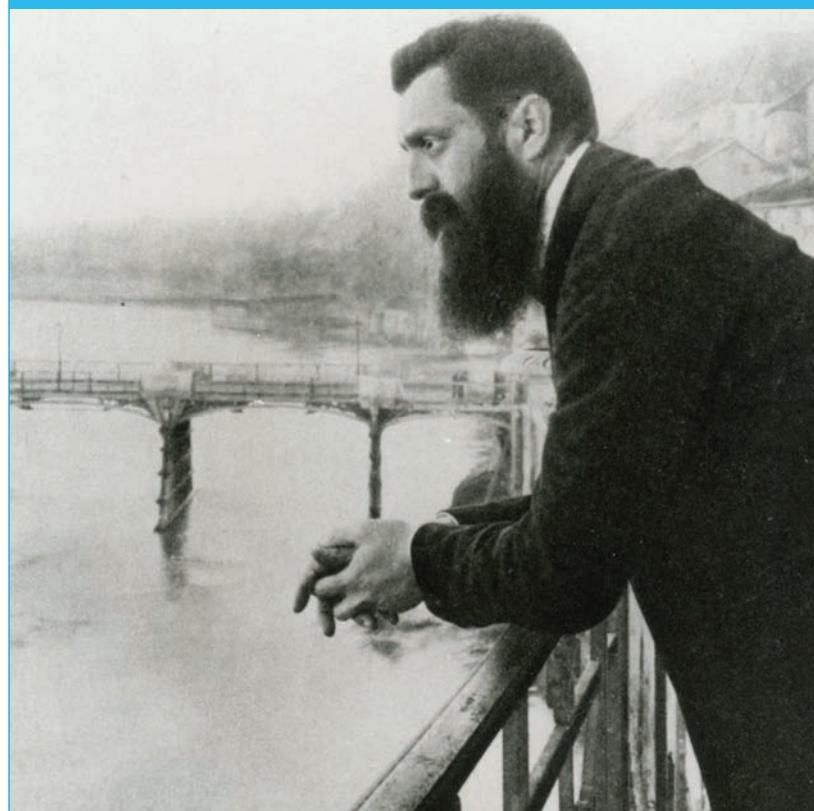
Miért velem történik ez?

Az elképzelésünk arról, hogy egy bizonyos esemény sikeres-e vagy sem, összehasonlíthatók során rajzolódik ki. Azok az emberek, akik a „Miért pont velem kellett megtörténnie?” kérdés körül kööröznek, felfelé irányuló összehasonlítást végeznek. Míg akik örülnek, ha például túléltek egy bombatámadást, lefelé irányulóan hasonlítják össze magukat azokkal, akiknek a sorsa még rosszabbul alakult.

Természetesen minden lehetőségen van létjogsultsága, de a felülről lefelé irányuló összehasonlítás segít igazán az embereknek abban, hogy ne veszítsék el az életbe vetett hitüket és hálájukat. Sőt, a pszichológusok szerint éppen ez a hit képes olyan mágikus hatásúra alakulni, hogy nemcsak vigaszt nyújt egy nehéz életszakasz feldolgozási folyamatában, de nyitottá tesz minket az új sikerélmények átélésére.

Geyer Krisztina / Dívány

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az Ön Öröksege
is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tölünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

